

KESTÄVÄN KEHITYKSEN RAPORTOINNIN KEHITTÄMINEN

Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu

Työryhmän raportti
31.12.2004

KUVAILEHTI

Raportin nimi: Kestävän kehityksen raportoinnin kehittäminen - projektiryhmän esitys 31.12.2004	
Tekijät: Kestävän kehityksen raportointiryhmä: Markus Lukin, Helsinki Kari Silfverberg, Helsinki Kati Berninger, Espoo (31.1.2004 saakka) Outi Teittinen, Tampere Kirsi Hämäläinen, Tampere (1.7.2004 alkaen) Stefan Skog, Vantaa Tina Kristiansson, Vantaa Johanna Korpikoski-Kaarela, Turku Helena Pakkala, Turku Marketta Karhu, Oulu	Toimeksiantaja: Kuutoskaupunkien kaupunginjohtajat Puheenjohtaja: Marketta Karhu Toimielimen asettamispäivä: Syyskuu 2003 Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot: Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu
Raportin osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut: Oheismateriaalin nimi: Kestävän kehityksen raportoinnin kehittäminen – yhteisten indikaattoreiden ja taloudellisten tunnuslukujen laskentaohjeet. Raportti ja oheismateriaali on saatavissa internetistä työryhmässä mukana olleiden kaupunkien nettisivuilta.	
Tiivistelmä: <p>Kuuden suurimman kaupungin kaupunginjohtajien asettaman tehtävän mukaisesti on laadittu esitys kaupunkien kestävän kehityksen raportoinnin yhtenäistämiseksi. Toimeksiantoa noudattaen työ on aloitettu ympäristöindikaattoreista ja ympäristötalouden tunnusluvuista. Valitut indikaattorit ovat pääasiassa ekologisia, mutta useilla niistä on myös sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus.</p> <p>Raporttien rakenteen yhtenäistämistä on pyritty kehittämään asiasisällön esittämistä sekä kaupunkien keskinäistä vertailua. Esitetty rakenne koostuu yhteisistä osioista, joiden sisällön laajuuteen kukin kaupunki voi vaikuttaa oman tarpeensa mukaisesti. Työssä on sovellettu olemassa olevia ympäristöraportoinnin ohjeistuksia ja hallintajärjestelmiä.</p> <p>Työryhmän esitys sisältää valitut indikaattorit kuvauksineen. Indikaattoreiden valintaan on vaikuttanut indikaattorin tietojen saatavuus, toistettavuus ja asiasisältö. Tärkeänä on pidetty sitä, että indikaattorit kuvaavat kaupungin toimintaa ja kehitystä sekä ovat riittävän lähellä työntekijöitä. Vertailtavuuden takaamiseksi erityistä huomiota on kiinnitetty indikaattoreiden laskentatapaan, mistä on laadittu erillinen asiakirja.</p> <p>Ekologisen kestävyden indikaattoreita on esitetty 27, joista osa on laajempia ja osa rajoitetumpia kokonaisuuksia käsitteleviä. Indikaattoreiden pääpaino on kaupunkiorganisaation toiminnassa, jos-</p> <p>kin osa mittaa koko kaupunkiyhdyskunnan toimintaa laajemminkin. Tavoitteena on esittää tiedot kolmen viimeksi kuluneen vuoden ajalta.</p> <p>Ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen esitys noudattaa yleiseurooppalaista ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitusta sekä kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta. Työryhmä ei ole pohtinut mitä ympäristötietoja kaupungin toimintakertomuksessa olisi esitettävä, vaan on keskittynyt erillisen koko kaupungin ympäristö- tai kestävän kehityksen raportin laadintaa koskeviin tietoihin. Työryhmä on tehnyt esityksen kaupunkien ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen harkinnanvaraista esittämisestä ja kirjaamisesta siten, että läpinäkyvyys ja vertailtavuus lisääntyvät.</p> <p>Lisäksi on esitetty mahdollisuus hallintokuntien ja liikelaitosten kestävän kehityksen työn suunnitelmallisuuden ja ympäristöasioiden hallinnan vertailuun. Yksittäisten toimenpiteiden ja toimintatapamuutosten seuranta sekä niiden vaikutusten mittaaminen toteutetaan jokaisessa kaupungissa itse kunkin kaupungin johtamisjärjestelmän edellyttämällä tavalla.</p> <p>Esitetyn raportointimallin toimivuutta tulee testata ja kehittää edelleen. Kestävä kehitys on jatkuva oppimisprosessi ja indikaattorienkin osalta on todettava, että ne eivät välttämättä ole pysyviä, vaan tarkentuvat tarpeiden ja kehityksen myötä.</p>	
Asiasanat: Kestävä kehitys, ympäristöraportointi, indikaattorit, taloudelliset tunnusluvut	

Sisältö

Johdanto	5
Tehtävän kuvaus ja työryhmä	6
Kestävän kehityksen raportoinnin lähtötilanne	7
Esitys kestävän kehityksen raportoinnin kehittämiseksi	8
Raportoinnin lähtökohdat ja rajaukset	8
Kestävän kehityksen raportin rakenne	8
Esitys kestävän kehityksen yhteisiksi indikaattoreiksi	10
Ekologisen kestävyden indikaattorit	10
Ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut	11
Tarvittavien tietojen keruu	13
Jatkotoimenpiteet	14

Liitteet:

- Liite 1a. Ekologisen kestävyden indikaattorit
- Liite 1b. Ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut
- Liite 2. Raportoinnin lähtötilanne Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu
- Liite 3. Lähdeaineistoa
- Liite 4. GRI-vertailu, Tampere
- Liite 5. Lomakemalli indikaattoritietojen kokoamiseen
- Liite 6. Lomakemalli ympäristötaloudellisten tietojen kokoamiseen
- Liite 7. Esimerkkejä kaupunkiorganisaation ympäristömenoista, -tuloista ja –investoinneista
- Liite 8. Lomakemalli hallintokuntien kestävän kehityksen ohjelmien edistymisen seurantaan

Johdanto

Kestävän kehityksen edistäminen on pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työtä. Kaupungin kestävän kehityksen politiikka ja ohjelmat ohjaavat kaupunkiorganisaation toimintaa monella eri toiminta-alueella. Selkeät tavoitteet ja vaikutusten mitattavuus ovat työn onnistumisen kannalta oleellisia. Sopivien ja kuvaavien mittareiden löytäminen ei kuitenkaan ole helppoa, koska muutokset ovat usein ensin nähtävissä asenteissa, tiedoissa ja toimintatavoissa.

Ympäristöasioiden hallintaa varten on kehitelty erilaisia standardeja ja järjestelmiä, jotka soveltuvat erityisesti yritysmaailmaan. Näiden menetelmien käyttö kaupunkien raportoinnissa ei ole kaikilta osin toimivaa. Systemaattisuutta ja vertailukelpoisuutta tarvitaan kuitenkin myös julkishallinnossa.

Kestävän kehityksen mittaamiseksi on tehty paljon työtä. Käytäntö on osoittanut, että yleiset kansainväliset indikaattorit eivät sellaisinaan ole sopivia mittaamaan kestävää kehitystä kansallisella tasolla. Toisaalta yleiset kansalliset indikaattoritkaan eivät riitä paikallistason mittareiksi, eivätkä koko kaupunkia kuvaavat mittarit kerro välttämättä työyksikölle sen omasta onnistumisesta.

Viime vuosina ympäristöasioiden taloudellisen tarkastelun merkitys on kasvanut. Meneillään olevassa kirjanpitolain uudistustyössä on kiinnitetty huomiota toimintakertomusten sisällön laajentamiseen mm. ympäristöasioilla. Kaupungin tilinpäätöksessä esitettävien ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä on annettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje. Kunnan toimintakertomuksessa esitettävistä tiedoista säädetään kuntalaissa, mutta lakisääteisten ympäristöasioiden esittämisen lisäksi kunta voi oman päätöksensä mukaisesti esittää myös harkinnanvaraisia tietoja ympäristöasioista. Taloudellisten tunnuslukujen vertailtavuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi tarvitaan yhteistä ohjeistusta.

Kestävän kehityksen raportoinnin kehitystyössä on tärkeää löytää niitä mittareita, jotka täyttävät kansainvälisen, kansallisen ja paikallisen vertailukelpoisuuden kriteerit ja kertovat kehityksen suunnan. Kuntakohtaisessa seurannassa indikaattorien avulla tulee voida tarkastella kuntaorganisaatiossa tapahtunutta kehitystä, mutta myös verrata eri kuntia keskenään sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Tehtävän kuvaus ja työryhmä

Suomen kuuden suurimman kaupungin, ns. kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu) kaupunginjohtajat asetsivat syyskuussa 2003 työryhmän kestävän kehityksen raportoinnin kehittämiseksi.

Työryhmän tehtäväksi kirjattiin seuraavaa:

- luoda yhtenäinen kestävän kehityksen raportointikehys olemassa olevaa ohjeistusta hyödyntäen,
- sopia yhteisistä indikaattoreista ja niiden määritelmästä, ml. ympäristökustannukset, ja
- jakaa kokemuksia ja tietoa jo tehdystä kehittämistyöstä kuutoskaupunkien kesken ja kaupunkien sisällä.

Työn tavoitteeksi asetettiin, että

- raporttien vertailtavuus paranee oleellisesti ja kaupunkitietojen saatavuus lisääntyy,
- raporttien asema strategisen johtamisen työkaluna vahvistuu,
- kehittämisvoimavarat saadaan paremmin hyödynnettyä, ja
- kaupunkien valmiudet toteuttaa EU:n kaupunkiympäristöstrategian laadinnan yhteydessä esiin nostettua ympäristöasioiden hallintajärjestelmien vaatimusta suurille kaupungeille paranevat.

Työryhmän ehdotuksen tuli olla valmis 31.12.2004.

Kestävän kehityksen raportointityöryhmä käynnisti työnsä marraskuussa 2003. Työryhmä on kokoontunut seitsemän kertaa. Aihetta on käsitelty kuutoskaupunkien ympäristöpäälliköiden kokouksessa 8.9.2004 sekä 24.11.2004 pidetyssä seminaarissa. Seminaarissa oli mukana noin 40 asiantuntijaa.

Kestävän kehityksen raportointityöryhmään ovat kuuluneet:

Helsinki Markus Lukin (ympäristötoimi)
Kari Silfverberg (ympäristötoimi)

Espoo Kati Berninger (ympäristötoimi)
31.1.2004 saakka

Tampere Outi Teittinen (keskushallinto)
Kirsi Hämäläinen (keskushallinto)
1.7.2004 alkaen

Vantaa Stefan Skog (ympäristötoimi)
Tina Kristiansson (ympäristötoimi)

Turku Johanna Korpikoski-Kaarela
(keskushallinto)
Helena Pakkala (ympäristötoimi)

Oulu Marketta Karhu (ympäristötoimi),
puheenjohtaja

Kestävän kehityksen raportoinnin lähtötilanne

Kaikissa työryhmän kaupungeissa raportoidaan kestävän kehityksen edistymisestä. Raportit palvelevat kunkin kaupungin ympäristö- tai kestävän kehityksen johtamista. Raporttien sisällöissä, rakenteissa, ilmestymisajoissa ja muissa vastaavissa seikoissa on kaupunkien välillä suuria eroja, mutta paljon yhteistäkin. Raportit sisältävät erilaisia tunnuslukuja ja seurantatietoja, mutta niiden vertailtavuus eri kaupunkien kesken on ollut jokseenkin mahdotonta.

Helsingissä kaupunkiorganisaation kestävän kehityksen etenemisen raportointi on osa laajempaa vuosittaista ympäristöraporttia, minkä lisäksi valtuustokausittain julkaistaan koko kaupunkia koskeva kestävän kehityksen indikaattorikokoelma. Turussa ja Oulussa tarkastelu keskittyy kestävän kehityksen etenemiseen kaupunkiorganisaatiossa, joskin Turun raportissa on mukana myös ympäristön tilaa kuvaavia tietoja. Tampereella kestävän kehityksen raportissa on kuvattu laajemmin koko kaupunkiorganisaation toiminta. Vantaalla ja Espoossa

kehitystä on kuvattu tarkoitusta varten valittujen tunnuslukujen avulla.

Helsingin, Turun ja Tampereen raporteissa on mukana ympäristötalouden tunnusluvut. Tampereen ja Espoon raportit sisältävän kestävän kehityksen ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden. Muissa kaupungeissa painopiste on ekologisessa kestävyudessa.

Oulussa, Turussa ja Helsingissä raportointi on kytketty muuhun kuntasuunnitteluun siten, että Oulun raportti julkaistaan toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen liitteenä maaliskuussa, Turun elokuussa ennen talousarvion laadintaa ja Helsingin samanaikaisesti tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen hyväksymisen kanssa.

Kestävän kehityksen raportoinnin lisäksi kaikissa kaupungeissa julkaistaan selvitys ympäristön tilasta.

Tiedot kuutoskaupunkien kestävän kehityksen nykyisistä raporteista on koottu liitteeseen 2.

Esitys kestävän kehityksen raportoinnin kehittämiseksi

Raportoinnin lähtökohdat ja rajaukset

Annetun tehtävän, olemassa olevan tiedon ja keskusteluissa esille tulleiden seikkojen perusteella työryhmä teki seuraavat työskentelyään koskevat johtopäätökset ja rajaukset:

- kestävän kehityksen raportoinnissa keskitytään kaupunkiorganisaation oman toiminnan, mukaan lukien liikelaitokset, kestävän kehityksen etenemisen seurantaan
- kaupungeissa käytössä olevia toimintamalleja ei ole tarpeen kaikilta osin yhdenmukaistaa, vaan tavoitteena on luoda nykyisiin käytäntöihin sisällytettävä kaupunkien keskinäistä vertailukelpoisuutta lisäävä osio,
- ympäristön tila raportoidaan omana laajempana kokonaisuutenaan pääsääntöisesti valtuustokausittain ja
- työryhmä keskittyy pääosin kestävän kehityksen ekologisen ulottuvuuden raportoinnin kehittämiseen, mutta luo sellaisen mallin, jota on mahdollista laajentaa kestävän kehityksen muilla ulottuvuuksilla.

Esityksen laadintaa varten tutustuttiin olemassa oleviin kansallisiin ja kansainvälisiin kestävän kehityksen raportteihin ja eri tahojen laatimiin indikaattorikokoelmiin (liite 3). Lisäksi testattiin kestävän kehityksen raporttien sisällön yhtenäistämiseksi ja vertailukelpoisuuden parantamiseksi laaditun kansainvälisen GRI (Global Reporting Initiative) –ohjeistuksen soveltuvuutta kuutoskaupunkien kestävän kehityksen raportoinnin tarpeisiin vertaamalla Tampereen kaupungin kestävän kehityksen raportin sisältöä GRI-ohjeistuksen suosituksiin. Ohjeistus on laadittu lähinnä yritysten raportointitarpeita varten eikä se siten täysin sovellu kaupunkien raportoinnin pohjaksi (liite 4).

Kestävän kehityksen raportin rakenne

Raportin rakenteen määrittäminen parantaa asiasisällön loogista ja selkeää esittämistä sekä kaupunkien keskinäistä vertailua. Työssä on sovellettu olemassa olevia ympäristöraportoinnin ohjeistuksia ja hallintajärjestelmiä.

Työryhmä esittää, että kaupunkiorganisaation kestävän kehityksen raportti julkaistaan vuosittain ja se koostuu seuraavista osioista:

- Kaupungin johdon katsaus
- Perustiedot kaupungista
- Kestävän kehityksen ohjelma/ ympäristöjohtaminen
- Ekologisen kestävyuden indikaattorit
- Ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut
- Kaupunkikohtainen tarkastelu
- Hallintokuntien ja liikelaitosten kestävän kehityksen työn seuranta

Kaupungin johdon katsaus sisältää kaupunginjohtajan tai apulaiskaupunginjohtajan esittämän johdon näkemyksen kestävän kehityksen edistymisestä ja siihen keskeisesti liittyvistä tapahtumista kuluneen vuoden aikana.

Perustiedot kaupungista sisältää oleelliset perustiedot kaupungista kaupunkiorganisaation ulkopuolisia lukijoita ajatellen. Esitettäviä tietoja ovat mm. asukasluku, maapinta-ala, vesialueiden pinta-ala, asukastiheys, elinkeinorakenne sekä kaupunkiorganisaation rakenne ja henkilöstön määrä.

Kestävän kehityksen ohjelma/ympäristöjohtaminen -osiossa kuvataan kaupungin

ympäristöjohtamisjärjestelmä, kestävän kehityksen nivoutuminen kaupungin strategiaan, taloussuunnitteluun sekä vuosisuunnitelmiin. Kaupungit etenevät kestävän kehityksen työsään eri tahtia ja asettavat painopisteet omista lähtökohdistaan ja näin myös kestävän kehityksen raportointikokonaisuus voi vaihdella. Luku sisältää myös raportin sisällön rajauksen.

Ekologisen kestävyden indikaattoreilla kuvataan pääasiassa ekologisen kestävyden etenemistä kaupunkiorganisaatiossa, mutta osin myös koko kaupungissa. Indikaattorit on ryhmitelty seuraaviin aihealueisiin:

- Yleistä kehitystä kuvaavat indikaattorit
- Maankäytön ja kaupunkirakenteen kestävyys
- Toiminnan kuormitus ja ekotehokkuus
- Liikkumisen kestävyys
- Ympäristövastuullinen kulutus ja ympäristökasvatus

Ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut kuvaavat kaupunkiorganisaation panostusta ekologiseen kestävyteen. Tunnusluvut on ryhmitelty seuraavasti:

- Toteutunut rahankäyttö
- Laskennalliset hyödyt

Kaupunkikohtaisessa tarkastelussa kukin kaupunki tarkastelee edellä esitettyjä indikaattoreita sekä myös muita tunnuslukuja yksityiskohtaisemmin oman tarpeensa ja olemassa olevan käytäntönsä mukaisesti.

Hallintokuntien ja liikelaitosten kestävä kehityksen työn seuranta toteutetaan kaupunkien kestävä kehityksen ohjelmissa esitetyn mukaisesti. Kaupunkien keskinäisen vertailtavuuden lisäämiseksi on kuitenkin esitetty yhteisesti toteutettavissa oleva osio, jonka avulla voidaan seurata kestävä kehityksen ohjelmien toimivuutta ja ympäristöasioiden hallintaa.

Esitys kestävän kehityksen yhteisiksi indikaattoreiksi

Ekologisen kestävyden indikaattorit

Kehitystyötä kestävän kehityksen etenemisen mittaamiseksi on tehty paljon. Erilaisten indikaattorikokoelmien tarkastelu osoitti, että useimmat kansainväliset ja kansalliset indikaattorit ovat kaupunkitasoisen tarkasteluun liian karkeita ja yleistäviä. Monissa tapauksissa tarvittavan tiedon saanti edellyttää erillisiä hyvinkin työläitä tutkimuksia.

Kaupunkien yhteisten indikaattorien valinnassa kiinnitettiin huomiota tietojen saatavuuteen, toistettavuuteen ja kuvaavuuteen. Vuosittain toteutettavassa tarkastelussa on tärkeää, että tiedot saadaan kaupunkien normaalista tilastoinnista. Laajempia laskentoja ja erillistä tietojen hankintaa sisältävien indikaattoreiden tarkastelu on esitetty toteutettavaksi joka neljäs vuosi.

Aihealueiltaan valitut indikaattorit vastaavat käytössä olevia kansainvälisiä ja kansallisia indikaattorikokoelmia. Indikaattoreiksi on pyritty löytämään sellaisia mittareita, jotka kuvaavat kaupunkiorganisaation toimintaa ja kehitysuuntaa sekä ovat riittävän lähellä jokapäiväistä toimintaa, jotta myös työntekijöillä on mahdollisuus vaikuttaa niiden kehitykseen.

Erityistä huomiota on kiinnitetty indikaattoreiden laskentaan, sillä valittavan usein nykyisin käytössä olevien indikaattoreiden yksityiskohmainen tarkastelu osoitti laskentatapojen suuret erot ja vertailtavuuden mahdottomuuden.

Vuosiraportissa indikaattorit esitetään vähintään kolmelta viimeksi kuluneelta vuodelta ja näin kaupunkien vertailtavuus ei ole sidoksissa raporttien laadinta-aikatauluun eikä tietojen saatavuudessa esille tullessiin aikataulueroihin.

Taulukko 1. Ekologisen kestävyden indikaattorit

Yleistä kehitystä kuvaavat indikaattorit

- Ekologinen jalanjälki
- Kasvihuonekaasupäästöt
- Yhdyskunnan energian kulutus
- Asukastyytyväisyys
- Kaupungin henkilöstön ympäristöasenteet ja -tietoisuus

Maankäytön ja kaupunkirakenteen kestävyys

- Asemakaava-alueelle rakennettujen rakennusten ja asuntojen osuudet
- Virkistys- ja suojelualueiden osuus
- Luonnonsuojelualueiden ja -varausten osuus
- Palveluiden saavutettavuus

Toiminnan kuormitus ja ekotehokkuus

- Yhdyskunnan sähkön kulutus
- Yhdyskunnan veden kulutus
- Kaukolämpöön liittyneiden kiinteistöjen ja asukkaiden osuus
- Sähkön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa
- Lämmön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa

- Veden ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa
- Yhdyskunnan ilmanlaatu
- Yhdyskunnan jätevesikuormitus
- Jätteen käsittelypaikalle loppusijoitettavan yhdyskuntajätteen määrä
- Hyödynnettyjen yhdyskuntajätteiden määrä

Liikkumisen tehokkuus

- Kulkumuotojakauma
- Autoistuminen
- Joukkoliikenteen matkustajamäärä
- Kevyen liikenteen verkon pituus

Ympäristövastuullinen kulutus ja ympäristökasvatus

- Paperin kulutus kaupungin virastoissa ja laitoksissa
- Ympäristönäkökohdat huomioivat kaupungin hankinnat
- Vihreä lippu -koulut ja -päiväkodit
- Kaupungin järjestämään ympäristökasvatukseen osallistuminen

Indikaattorien tarkemmat kuvaukset on esitetty liitteessä 1a. Tiedonkeruuta varten on laadittu mallilomake (liite 5). Valittujen indikaattoreiden toimivuus kestävän kehityksen etenemisen mittajana selviää niiden käyttöönoton myötä. Indikaattorivalikoimaa tulee tarkastella kriittisesti ja kehittää edelleen.

Ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut

Ympäristölaskentatoimen eteneminen kunta-sektorilla käynnistyi Kuntaliiton vuosina 1997-2000 toteuttamien kehittämishankkeiden myötä. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje "Ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä" annettiin 16.12.2003. Lakisääteisten ympäristöasioiden esittämisen lisäksi kunta päättää milloin ja missä laajuudessa esittää harkinnanvaraisia tietoja ympäristöasioista.

Työryhmän tarkoituksena on ollut tehdä ehdotus kaupunkien ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen harkinnanvaraista esittämistä ja kirjaamista siten, että läpinäkyvyys ja vertailtavuus lisääntyvät. Esitettävät tiedot on rajattu kaupunkiorganisaatiota koskeviksi. Erot kaupunkien organisaatioissa vaikuttavat tun-

nuslukuihin, mikä tulee ottaa huomioon tietoja vertailtaessa. Konserniyhtiöiden ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut voidaan raportoida erillisinä.

Ympäristötuottojen, -kulujen, -investointien ja -vastuiden kokonaissummat kertovat kaupunkiorganisaation tilikauden toteutuneesta rahankäytöstä ympäristönsuojelutoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on tuottaa ympäristöhyötyjä tai ennaltaehkäistä, vähentää tai korjata ympäristöhaittoja, parantaa tulevaa ympäristönsuojelutasoa ja edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä. Suhteellisissa tunnusluvuissa ympäristötunnusluvun kokonaissummaa verrataan kunnan toimintatuottoihin, -kuluihin ja käyttöomaisuusinvestointeihin sekä kunnan asukasluukuun.

Toteutuneen rahankäytön lisäksi on esitetty raportoitavan hallintokunnissa ja liikelaitoksissa hyvien käytäntöjen kautta saadusta laskennallisesta hyödystä. Nämä toimenpiteet on jaettu kolmeen ryhmään: ekotehokuutta parantava toiminta, ympäristövaikutusten hallinta ja hallinnolliset toimenpiteet. Esimerkkien avulla voidaan tarkastella yksityiskohtaisemmin kestävän kehityksen etenemistä ja esitellä parhaita käytäntöjä.

Taulukko 2. Ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut

Toteutunut rahankäyttö

- Ympäristötuottojen kokonaissumma
- Ympäristökulujen kokonaissumma
- Ympäristöinvestoinnit (aktivoitujen ympäristömenojen kokonaissumma)
- Ympäristövastuu ja ehdollinen ympäristövelka
- Ympäristökulut kunnan toimintakuluista
- Ympäristötuotot kunnan toimintatuotoista
- Ympäristöinvestoinnit kunnan käyttöomaisuusinvestoinneista

Kaupungin ympäristötoiminnan hyvien käytäntöjen kautta saatu laskennallinen hyöty

- Ekotehokkuutta parantava toiminta
- Ympäristövaikutusten hallinta
- Hallinnolliset toimenpiteet

Ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen tarkemmat kuvaukset on esitetty liitteessä 1b. Tiedonkeruuta varten on laadittu lomakemalli (liite 6). Helsingin, Tampereen ja Turun esimerkkien pohjalta laadittu yksityiskohtainen

ympäristömenojen, -tulojen ja -investointien luettelo on esitetty liitteessä 7. Luettelo perustuu yleiseurooppalaiseen ympäristönsuojelutoimenpiteiden, -laitteistojen ja -rakenteiden tilastoluokitukseen.

Tarvittavien tietojen keruu

Oikean ja vertailukelpoisen tiedon saamiseksi, on tärkeää määritellä haluttava tieto riittävän tarkasti jo tietojen keruuvaiheessa. Ilman yksiselitteisiä laskentaohjeita syntyy erilaisia tulintoja, mikä heikentää indikaattoreiden vertailtavuutta eri vuosien välillä ja eri kaupunkien kesken. Sekä ekologisen kestävyuden indikaattorien että ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen laskennasta on laadittu raportoinnin kehittämistyön yhteydessä erillinen asiakirja ”Kestävän kehityksen raportoinnin kehittäminen – yhteisten indikaattoreiden ja ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen laskentaohjeet”.

Ekologisen kestävyuden indikaattoritiedot perustuvat suurelta osalta kaupunkien normaaliin tilastointiin. Tiedot ovat saatavissa eri hallintokunnista ja voidaan kerätä joko suoraan kaupunkien tietojärjestelmistä tai erillisellä kyselylomakkeella. Oleellista on tiedon keruun systematisointi siten, että tiedon tuottajat tietävät, mitä tietoa, missä muodossa ja milloin heidän halutaan raportoivan. Lomakemalli kestävä kehityksen indikaattoritietojen keräämiseen on liitteessä 5 ja lomakemalli taloudellisten tun-

nuslukujen kokoamiseen liitteessä 7.

Joka neljäs vuosi laskettavaksi ehdotetut indikaattorit vaativat laajoja laskelmia ja selvityksiä. Osalle näistä indikaattoreista (ekologinen jalanjälki ja kasvihuonekaasupäästöt) on olemassa julkisesti käytössä olevat laskentaohjelmat ja osalle menetelmiä tulee vielä kehittää (asukastyytyväisyys, henkilöstön ympäristötietoisuus ja kulkumuotojakauma). Tarkoituksena on, että menetelmien edelleen kehittelyä jatketaan kuutoskaupunkien yhteistyönä.

Yksittäisten tunnuslukujen lisäksi hallintokuntien ja liikelaitosten kestävä kehityksen ohjelmien toteutumisen ja kestävä kehitystä edistävien toimenpiteiden seuranta on tärkeää jo työyksiköiden tekemän työn merkityksellisyyden esille tuomisen vuoksi. Lomakemalli hallintokuntien ja liikelaitosten kestävä kehityksen ohjelmien seurantaan on liitteessä 8. Yksittäisten toimenpiteiden ja toimintatapamuutosten seuranta sekä niiden vaikutusten mittaaminen toteutetaan jokaisessa kaupungissa itse kunkin kaupungin johtamisjärjestelmän edellyttämällä tavalla.

Jatkotoimenpiteet

Työryhmä esittää, että edellä esitetty raportin rakenne otetaan käyttöön jo seuraavia kestävä kehityksen ympäristöraportteja laadittaessa. Kaupunkien yhteiset ekologisen kestävyden indikaattorit ja ympäristötoiminnan taloudelliset tunnusluvut otetaan käyttöön ohjeellisen kaupunkien resurssien ja raportointiaikataulujen sallimissa puitteissa. Näin raportoinnista saatavat käytännön kokemukset ovat heti hyödynnettävissä ja niiden avulla voidaan tarkentaa vertailtaviksi tarkoitetuissa tiedoissa mahdollisesti olevia eroavuuksia. Vaikka kaikkea tietoa ei saada heti kootuksi, niin konkreettisen toiminnan myötä tavoitteiden ja tarvittavan tiedon kirjaamistarpeen tiedostaminen käynnistyy kaupunkien sisällä välittömästi.

Työryhmän käsityksen mukaan indikaattorikoelmaa on tarpeen täydentää sosiaalisen kestävyden osalta ja esittää, että työ käynnistetään välittömästi. Sosiaalisen kestävyden indikaattoreiden tulisi olla valmiina vuoteen 2007 mennessä.

Työryhmän mielestä kestävä kehityksen toteutumista tulee seurata yhteisten indikaatto-

reiden lisäksi yksityiskohtaisemmin erillisten teemojen tarkastelulla. Teemavuosien aiheita voisivat olla ympäristökasvatus, melu, jätteet, sosiaalinen kestävyys, hankinnat sekä liikenne ja liikkuminen.

Työryhmä jatkaa toimintaansa kokoontuen 1-2 kertaa vuodessa käsittelemään raportoinnissa esille tulleita kehittämistarpeita, toimenpiteitä indikaattoritietojen saamiseksi, sopimaan neljän vuoden välein laskettavista indikaattoreista, teemavuosista ja muista tarvittavista seikoista. Työryhmää täydennetään tarvittaessa eri alojen asiantuntijoilla.

GRI - ohjeistusta ollaan parhaillaan täydentämässä julkisen sektorin toimijoille paremmin soveltuvaksi ja se suunnataan erityisesti julkishallinnolle. Ekologisen kestävyden osalta uusi luonnos ei sisällä muutoksia, mutta sosiaalisen ja taloudellisen kestävyden osalta indikaattorit ovat osittain uusiutuneet. Luonnos oli kuutoskaupunkien työn aikana kommentointikielillä ja työryhmä seuraa GRI- ohjeistuksen kehittämistä myös jatkossa.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN YHTEISET INDIKAATTORIT
EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN INDIKAATTORIT

Liite 1 a

YLEISTÄ KEHITYSTÄ KUVAAVAT INDIKAATTORIT

Ekologinen jalanjälki

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi

Yksikkö: ekologisesti tuottava maa-ala ha/as

Kuvaa ihmisen aineellista riippuvuutta luonnosta ja helpottaa yhteiskunnan ekologisten rajoitusten ymmärtämistä. Ekologisella jalanjäljellä mitataan kulutuksen suoraan tai välillisesti vaatimaa maa-alaa riippumatta siitä, missä päin maapalloa alue sijaitsee. Ekologinen jalanjälki kertoo montako hehtaaria ekologisesti tuottavaa maata tarvitaan tuottamaan väestön tarvitsema ruoka, kulutushyödykkeet ja energia sekä palauttamaan takaisin luontoon väestön tuottamat päästöt ja jätteet.

Luku lasketaan ekologisen jalanjäljen laskentaa varten kehitetyllä ohjelmalla.

Kasvihuonekaasupäästöt

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi

Yksikkö: CO₂ekvivalentti tn/as/v

Kuvaa paikallista vaikutusta maailmanlaajuiseen ilmastomuutokseen. Kasvihuonekaasupäästöjen määrä mittaa yhdyskunnan vaikutusta maapallon ilmastojärjestelmään ja siten myös yhdyskunnan vastuullisuutta globaalissa ympäristöongelmassa. Tulosta voidaan verrata keskimääräisesti hyväksyttävään asukaskohtaiseen päästötasoon.

Päästöt lasketaan kasvihuonekaasujen päästölaskentaa varten kehitetyllä ohjelmalla.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7* (kokoelmat liitteen lopussa)

Yhdyskunnan energian kulutus

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi

Yksikkö: kWh/as/v

Kuvaa yhdyskunnan toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Tiedot hankitaan energiantuotantolaitoksilta, Öljyalankeskusliitolta ja valtakunnallisista tilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 2 ja 7*

Asukastyytyväisyys

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi

Yksikkö: kyselystä laskettu indeksi

Kuvaa asukkaiden yleistä tyytyväisyyttä asuinkaupunkiinsa. Indeksikoostuu useammasta eri osatekijöistä, jotka ovat tyytyväisyys asumiseen, luonnonympäristöön, rakennettuun ympäristöön, terveyspalveluihin, sosiaalipalveluihin, kulttuuripalveluihin, vapaa-ajanpalveluihin, kouluihin sekä julkiseen liikenteeseen.

Tiedot hankitaan otantapohjaisella asukaskyselyllä.

Vastaava aihealue sisältyy seuraavaan indikaattorikokoelmaan: 3*

Kaupungin henkilöstön ympäristöasenteet ja -tietoisuus

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi

Yksikkö: ympäristötietoisuusindeksi (2005=100)

Kuvaa henkilöstön ympäristöasenteita ja -tietoisuutta. Indeksikoostuu vastaajien omista ympäristöasenteista ja -tietoisuudesta tekemistä arvioista.

Tiedot kerätään kaupunkiorganisaation henkilöstölle suunnatulla kyselyllä.

MAANKÄYTÖN JA KAUPUNKIRAKENTEEN KESTÄVYYS

Asemakaava-alueelle rakennettujen rakennusten ja asuntojen osuudet

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: %

Kuvaa taajama-alueen rakenteellista muutosta pyrittäessä kestävän kehityksen mukaiseen tiiviiseen ja eheään kaupunkirakenteeseen. Kuvaa myös väestön keskittymistä taajamiin.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

Virkistys- ja suojelualueiden osuus asemakaava-alueella

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: %

Kuvaa maankäytön tehokkuutta ja kehityssuuntaa sekä alueen viihtyisyyttä ja monimuotoisuutta.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

Luonnonsuojelualueiden ja -varausten osuus kaupungin koko maa-alasta / kokonaispinta-alasta

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: %

Kuvaa pyrkimystä säilyttää ja vaalia luonnonarvoja ja ekologisesti merkittäviä alueita sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehtyjä toimenpiteitä.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 2, 3, 5 ja 7*

Palveluiden saavutettavuus

- viheralueet
- julkinen terveydenhuolto
- päiväkodit
- julkinen liikenne: joukkoliikenteen pysäkit
- koulut: peruskoululuokat 1-6
- päivittäistavara-kaupat
- jätehuolto: hyötyjätepisteet
- kirjastot ja kirjastoauton pysäkit

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 300 m ja 700 m etäisyydellä ko. palveluista asuvien asukkaiden %- osuus

Kuvaa yhdyskunnan rakennetta, peruspalvelujen ja viheralueiden saavutettavuutta sekä asukkaiden liikku- mistarvetta.

Eurooppalaisessa kaupunkien kestävyden arvioinnissa käytetyn 300 m etäisyyden lisäksi Suomen oloissa on tarpeen tarkastella myös pitempää etäisyyttä. 700 m etäisyys on käytössä mm. Turun seudun yhteisissä indikaattoreissa.

Tiedot lasketaan kaupunkien tilastoista paikkatieto-ohjelmaa hyväksikäyttäen.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 2, 3 ja 5*

TOIMINNAN KUORMITUS JA EKOTEHOKKUUS

Yhdyskunnan sähkön kulutus

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kWh/as/v

Kuvaa yhdyskunnan toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Tiedot saatavissa Adato energian sähkönkulutustilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraavaan indikaattorikokoelmaan: 5*

Yhdyskunnan veden kulutus

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: l/as/vrk

Kuvaa yhdyskunnan toiminnan vastuullisuutta ja ekotehokkuutta sekä välillisesti myös veden puhdistuksesta, jakelusta, kuljetuksesta jne. aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Tiedot saadaan vesilaitosten tilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 4, 5, 6 ja 7*

Kaukolämpöön liittyneiden kiinteistöjen ja asukkaiden osuus

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: %

Kuvaa kaupunkirakenteen ja energiantuotannon suunnitelmallisuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Tiedot saadaan energialaitosten tilastoista.

Sähkön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa rakennustyypeittäin

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kWh/r-m³

Kuvaa kaupungin toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Tiedot saadaan Kuntaliiton tilastoista.

Lämmön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa rakennustyypeittäin

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kWh/r-m³

Kuvaa kaupungin toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Tiedot saadaan Kuntaliiton tilastoista.

Veden ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa rakennustyypeittäin

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: l/r-m³

Kuvaa kaupungin toiminnan vastuullisuutta ja ekotehokkuutta sekä välillisesti myös veden puhdistuksesta, jakelusta, kuljetuksesta jne. aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Tiedot saadaan Kuntaliiton tilastoista.

Yhdyskunnan ilmanlaatu	<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> EU:n raja-arvojen ylitysten lukumäärä ja eri ilmanlaatuluokissa olevien päivien lukumäärä kansallisen indeksin mukaisesti tarkasteltuna kaupungin kustassa
<p>Kuvaa hengitysilman laatua ja ilmanlaadun vaikutusta terveyteen, luontoon ja elinympäristön viihtyisyyteen.</p> <p>Raja-arvotarkastelu mahdollistaa vertailun eurooppalaisten kaupunkien kanssa ja indeksitarkastelu valtakunnallisen ja paikallisen vertailun. Ilmanlaatuindeksi on mittaustuloksista laskettava luku, joka perustuu eri epäpuhtauksien pitoisuuksien vertaamiseen kansallisiin ohjearvoihin. Indeksien mukaisia ilmanlaatuluokkia on viisi. Tarkasteltavat epäpuhtaudet ovat rikkidioksidi, typpidioksidi, hiilimonoksidi ja hiukkaset.</p> <p>Tiedot saadaan kaupunkien ilmanlaadun seurannasta.</p> <p>Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7*</p>	

Yhdyskunnan jätevesikuormitus	<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> fosfori-, typpi- ja BHK-kuormitus kg/as/vrk
<p>Kuvaa yhdyskunnan vesistökuormitusta ja vaikutusta rehevöitymiskehitykseen.</p> <p>Tiedot saadaan jätevedenpuhdistamojen tilastoista.</p> <p>Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 2, 4, 6 ja 7*</p>	

Jätteen käsittelypaikalle loppusijoitettavan yhdyskuntajätteen määrä	<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> kg/as/v
<p>Kuvaa yhdyskunnan kulutuskäyttämistä ja tuotantorakennetta sekä välillisesti jätteistä aiheutuvia ympäristöhaittoja, kuten vesistöhaittoja, kaatopaikkojen kasvavaa tilantarvetta ja ilmastonmuutoksen kiihtymistä.</p> <p>Tiedot saadaan jätelaitosten tilastoista.</p> <p>Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 2, 4, 5 ja 7*</p>	

Hyödynnettyjen yhdyskuntajätteiden määrä - biojäte - paperi - pahvi - keräyskartonki	<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> kg/as/v
<p>Kuvaa kaupunkilaisten ympäristöasenteita ja kulutuskäyttämistä sekä osittain myös yhdyskuntajätteen hyödyntämistä koskevan valtakunnallisen tavoitteen toteutumista.</p> <p>Tiedot kerätään eri tietolähteistä.</p> <p>Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1, 2, 4, 5 ja 7*</p>	

LIIKKUMISEN TEHOKKUUS

Kulkumuotojakauma

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi
Yksikkö: Henkilöliikenteen matkojen jakautuminen eri kulkumuodoille/asukas/vrk

Kuvaa kaupungin liikennepolitiikan painotuksia, liikennejärjestelmän tehokkuutta, joukkoliikenteen toimivuutta ja palvelutasoa, paikallisliikenteen aiheuttamia ympäristövaikutuksia ja asukkaiden ympäristövastuullisuutta. Indikaattorissa otetaan huomioon työmatkat, koulu-, palvelu- ja asiointimatkat sekä kevyt liikenne, joukkoliikenne, henkilöautoliikenne sekä muut mahdolliset kulkutavat.

Tiedot kerätään erillisellä kyselytutkimuksella.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 2, 3, 4, 5 ja 7*

Autoistuminen

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: henkilöautojen määrä/1000 as

Kuvaa liikenteen tilantarvetta ja sen aiheuttamia päästöjä ja melua. Autoistuminen kertoo myös maankäytön suunnittelusta, palvelujen saavutettavuudesta ja joukkoliikenteen tarpeesta.

Tiedot saatavissa Autoliiton tilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin: 1 ja 5*

Joukkoliikenteen matkustajamäärä

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: matkustajamäärä/as/vrk

Kuvaa kaupunkilaisten liikkumistapavalintoja ja toisaalta myös joukkoliikenteen toimivuutta.

Tiedot saatavissa liikennöitsijöiden tilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraavaan indikaattorikokoelmaan: 1*

Kevyen liikenteen verkon pituus

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: km/as

Kuvaa pyrkimystä edistää ympäristöystävällistä liikkumista. Kattava kevyen liikenteen verkko mahdollistaa kulkumuodon valinnan.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

YMPÄRISTÖVASTUULLINEN KULUTUS JA YMPÄRISTÖKASVATUS

Paperin kulutus kaupungin virastoissa ja laitoksissa

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: A4-kopiopaperiarkkien määrä /työntekijä

Kuvaa työntekijöiden kulutuskäyttäytymisen ympäristövastuullisuutta.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

Ympäristönäkökohdat huomioivat kaupungin hankinnat

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: Ympäristökriteerit sisältävät hankintapäätökset milj. € /koko kaupungin keskitetyt hankintapäätökset milj. €

Kuvaa kaupungin panostusta ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

Vastaava aihealue sisältyy seuraavaan indikaattorikokoelmaan: 3*

Vihreä lippu -koulut ja –päiväkodit

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: lukumäärä

Vihreä lippu on koulujen ja päiväkotien valtakunnallinen ympäristökasvatusohjelma ja ympäristömerkki. Kuvaa panostusta ympäristökasvatukseen pyrittäessä kohti kestävän kehityksen mukaista elämäntapaa.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

Kaupungin järjestämään ympäristökasvatukseen osallistuminen

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: osallistuneiden määrä/as

Kuvaa kaupungin panostusta ympäristökasvatukseen.

Tiedot saadaan kaupunkien tilastoista.

* Indikaattoria vastaava aihealue sisältyy seuraaviin indikaattorikokoelmiin:

- 1) Suomen kestävän kehityksen indikaattorit
- 2) Pohjoismaisten kaupunkien ympäristöindikaattorit
- 3) European Common Indicators (ECI-projektin indikaattorit)
- 4) EU:n ympäristöindikaattorit
- 5) Urban Audit –indikaattorit
- 6) OECD:n ympäristöindikaattorit
- 7) YK:n kestävän kehityksen indikaattorit

YMPÄRISTÖTOIMINNAN TALOUDELLISET TUNNUSLUVUT

TOTEUTUNUT RAHANKÄYTTÖ

Ympäristötuottojen kokonaissumma Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: 1000 €

Ympäristötuottojen kokonaissumma muodostuu tilikaudelle jaksotetuista ympäristötuloista. Kunta voi saada ympäristömenojen vastineeksi ympäristötuloja. Näitä ovat esimerkiksi jätehuolto- ja jätevesimaksut, pilaantuneiden maiden kunnostukseen saadut avustukset, ym. ympäristötulot. *

Ympäristökulujen kokonaissumma Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: 1000 €

Ympäristökulujen kokonaissumma muodostuu tilikaudelle jaksotetuista ympäristömenoista ja ympäristöinvestoinneista tilikauden aikana tehdyistä poistoista. Ympäristömeno määritellään ympäristönsuojelutoimenpiteistä aiheutuneeksi menoksi. Ympäristömeno aiheutuu toiminnasta, jonka tarkoituksena on tuottaa ympäristöhyötyjä tai ennaltaehkäistä, vähentää taikka korjata ympäristöhaittoja, parantaa tulevaa luonnonsuojelun tasoa ja edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä. *

Ympäristöinvestoinnit (aktivoitujen ympäristömenojen kokonaissumma) Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: 1000 €

Ympäristöinvestointi on meno, joka syntyy hyödykkeiden tuottamiseksi, ympäristöhaittojen ennaltaehkäisemiseksi, vähentämiseksi tai korjaamiseksi, tulevan ympäristönsuojelutason parantamiseksi ja luonnon varojen kestävään käytön edistämiseksi hankitusta hyödykkeestä. Lisäksi investoinnin eli hankitun hyödykkeen odotetaan tuottavan tuloa tai se on tarkoitettu käytettäväksi tuotannontekijänä kunnan hyödyke- ja palvelutuotannossa jatkuvasti usean tilikauden ajan ja hankintameno ylittää poistosuunnitelman mukaisen pienhankintarajan. Ympäristöinvestointien hankintamenoista vähennetään investoinnin tekemiseksi saadut rahoitusosuudet ja avustukset. *

* Ympäristönsuojelutoiminnan kulut, tuotot ja investoinnit esitetään yleiseurooppalaisen ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokituksen mukaisesti soveltuvin osin:

- ulkoilman- ja ilmastonsuojelu
- vesiensuojelu ja jätevesien käsittely
- jätehuolto
- maaperän ja pohjaveden suojelu
- melun ja värinän torjunta
- luonnonsuojelu ja maisemansuojelu
- muut ympäristönsuojelutoimenpiteet

Ympäristövastuu ja ehdollinen ympäristövelka Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: 1000 €

Ympäristövastuu on ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite, jolla on todennäköisesti tulevaisuudessa menoja lisäävä vaikutus.

Ehdollinen ympäristövelka on ympäristöön liittyvä mahdollinen velvoite sekä olemassa oleva velvoite, jonka täyttäminen ei todennäköisesti aiheuta kustannuksia ja jonka suuruutta ei voida luontevasti arvioida.

Ympäristötuotot kunnan toimintatuotoista ja ympäristötuotot suhteessa asukaslukuun

Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: % ja €/as

Kuvaa kunnan ympäristönsuojelutoiminnan tuottojen osuutta kunnan toimintatuotoista sekä ympäristötuottoja suhteessa asukaslukuun.

Ympäristökulut kunnan toimintakuluista ja ympäristökulut suhteessa asukaslukuun

Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: % ja €/as

Kuvaa kunnan ympäristönsuojelutoiminnan kulujen osuutta kunnan toimintakuluista sekä ympäristökuluja suhteessa asukaslukuun.

Ympäristöinvestoinnit kunnan käyttöomaisuusinvestoinneista ja ympäristöinvestoinnit suhteessa asukaslukuun

Tarkastelujakso: tilikausi
Yksikkö: % ja €/as

Kuvaa kunnan ympäristöinvestointien osuutta kunnan käyttöomaisuusinvestoinneista sekä ympäristöinvestointeja suhteessa asukaslukuun.

KAUPUNGIN YMPÄRISTÖTOIMINNAN HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN KAUTTA SAATU LASKENNALLINEN HYÖTY

Ekotehokkuutta parantava toiminta

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 1000 €

Kuvaa esim. toimintayksikön materiaali- ja energiavirtojen hallintaa, joka tähtää välillisesti kunnan negatiivisten ympäristövaikutusten vähentämiseen.

Ympäristövaikutusten hallinta

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 1000 €

Kuvaa esim. toimintayksikön toimintatapojen ja materiaalivirtojen hallintaa, joka tähtää välittömästi kunnan negatiivisten ympäristövaikutusten vähentämiseen.

Hallinnolliset toimenpiteet

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 1000 €

Kuvaa esim. toimintayksikön tutkimuksen ja kehityksen kautta syntyneitä uusia ympäristöteknologiahankkeita, jotka tuovat ympäristöliiketoimintatuottoja kunnalle tai hallinnollisia toimenpiteitä joilla sitoudutaan tukemaan ympäristöliiketoiminnan kehittämistä.

RAPORTOINNIN LÄHTÖTILANNE HELSINKI, ESPOO, TAMPERE, VANTAA, TURKU JA OULU

Kaupunki	Raportin nimi	Mitä raportoidaan	Raportin sivu- ja painomäärä, väri, yms.	Raportin laadintatapa	Raportin julkaisu-aikataulu	Kenelle tiedotetaan	Kuka laatii raportin	Kuka kustantaa raportin	Muu ympäristö-raportointi
Helsinki	Ympäristöra-portti	Kaupunkiorganisaation ympäristötoiminnot, ympäristötalous ja ympäristön tila tiiviisti Nettiversiossa kestävän kehityksen toteutumisen kaupunkiorganisaatiossa	- Nettiversio (html) noin 45 s. + hallintokuntaliitteet - Tiivistelmä 12 s, 1500 kpl suomi, 300 kpl ruotsi - Väriäinen	Ympäristökeskus ko-koaa tiedot hallintokunnista lomakkeella sekä hankkimalla tietoa muista lähteistä	Vuosittain kesäkuussa	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, ympäristölautekunta, virastot, henkilöstö	Ympäristökeskus, ympäristöraportointityöryhmä	Ympäristökeskus	Ympäristön tila –raportti valtuustokausittain, Ympäristötillas-to
	Kestävän kehityksen A-indikaattorit	Ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävän kehityksen edistyminen Helsingissä	- Noin 100 s., 2000 kpl suomi, 500 kpl englanti, Musta-valkoinen	Ympäristökeskuksen ja tietokeskuksen työryhmä ja asiantuntijat virastoissa	Valtuustokausittain	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, sidosryhmät, henkilöstö, kuntalaiset	Ympäristökeskus ja tietokeskus	Tietokeskus ja ympäristökeskus	
Espoo	Kestävä kehitys Es-poossa	Kaupunkiorganisaation ympäristötoiminnot sekä taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys suppeasti	- 4 s., 500 kpl - Musta-valkoinen	Tieto- ja tutkimuspalvelut ja ympäristökeskus kokoavat tiedot	Vuosittain syksyllä	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, sidosryhmät	Tieto- ja tutkimuspalvelut ja ympäristökeskus	Tieto- ja tutkimuspalvelut ja ympäristökeskus	Ympäristöasioiden hallinta valtuustokausittain
Tampere	Kestävän kehityksen raportti	Kaupunkiorganisaation ympäristötoiminnot sekä taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys laajasti	- Noin 50 s., 500 kpl - Väriäinen	Talous- ja strategiaryhmä kokoaa tiedot hallintokunnilta lomakkeella sekä hankkimalla tietoa muista lähteistä	Vuosittain tai joka toinen vuosi kesäkuussa	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, ympäristölautekunta, henkilöstö	Talous- ja strategiaryhmä	Talous- ja strategiaryhmä	Ympäristön tila –raportti valtuustokausittain
Vantaa	Vantaan kestävän kehityksen indikaattorit	Kaupunkiorganisaation ympäristötoiminnot	- Noin 20 s., 300 kpl - Pdf –versio nettisivuille - Väriäinen	Ympäristökeskus kokoaa omista ja sidosryhmien aineistoista	Vuosittain keväällä	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, ympäristölautekunta, henkilöstö	Ympäristökeskus, ympäristöraportointityöryhmä	Ympäristökeskus	Ympäristön tila –raportti valtuustokausittain
Turku	Ympäristöra-portti ja -tilinpäätös	Kestävän kehityksen toteutuminen kaupunkiorganisaatiossa, ympäristötalous, ympäristön tila tiiviisti	- Noin 60 s., 700 kpl - Pdf –versio nettisivuille - Väriäinen	Ympäristöryhmä kokoaa tiedot hallintokunnista lomakkeella sekä hankkimalla tietoa muista lähteistä	Vuosittain elokuussa	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, lautakunnat, virastot, henkilöstö	Kaupunginkanslia ja ympäristö- ja kaavoitusvirasto, ympäristöraportointiryhmä	Kaupunginkanslia (75 %), ympäristö- ja kaavoitus (25 %)	Ympäristön tila –raportti valtuustokausittain
Oulu	Kestävän kehityksen seurantaraportti	Kestävän kehityksen toteutuminen kaupunkiorganisaatiossa	- Noin 50 s., 250 kpl - Pdf –versio nettisivuille - Väriäinen	Ympäristövirasto kokoaa tiedot hallintokunnista lomakkeella sekä hankkimalla tietoa muista lähteistä	Vuosittain maaliskuussa	Kaupunginvaltuusto, -hallitus, lautakunnat, virastot, henkilöstö	Ympäristövirasto, kestävän kehityksen seurantarayhmä	Seurantarayhmä taitto ja 75 kpl, kaupunginhallitus ja hallintokunnat loput	Ympäristön tila –raportti valtuustokausittain

LÄHDEAINEISTOA

Kestävän kehityksen raportit

Helsingin kaupunki. Ympäristöraportti 2002, tiivistelmä. Kaupunginkanslian julkaisusarja A9/2003. Helsinki 2003.

Helsingin kaupunki. Ympäristöraportti 2003, tiivistelmä. Kaupunginkanslian julkaisusarja A2/2004. Helsinki 2004.

Helsingin kestävän kehityksen A -indikaattorit. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki 2000.

Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma. Helsingin kaupunkikanslian julkaisusarja A 8/2003. Helsinki 2003.

Kestävä kehitys Espoossa 2003. Tietoisku 14/2003. Espoo 2003.

Kestävän kehityksen seurantaraportti 2002. Oulun kaupunki Ympäristövirasto. Julkaisu 1/2003. Oulu 2003.

Kestävän kehityksen seurantaraportti 2003. Oulun kaupunki Ympäristövirasto. Julkaisu 1/2004. Oulu 2004.

Kokko, Marja. Hämeenlinna - Kestävän kehityksen mittarit. Ympäristöosaston julkaisuja 21. Hämeenlinnan seudun kansanterveystyön kuntayhtymän ympäristöosasto. Hämeenlinna 2004.

Lahten ympäristöraportti. Lahten kaupungin valvonta- ja ympäristökeskuksen julkaisu. Sarja A3/2002. Lahti 2002.

Lahten ympäristötilinpäätös 2002. Lahten kaupungin valvonta- ja ympäristökeskuksen julkaisuja. Sarja A2/2003. Lahti 2003.

Lahten ympäristötilinpäätös 2003. Lahten kaupungin valvonta- ja ympäristökeskus. Sarja A5/2004. Lahti 2004.

Oulu kasvaa kestävästi. Kestävän kehityksen politiikka. Oulun kaupunki, Ympäristövirasto, julkaisu 5/2001. Oulu 2001.

Oulun ympäristön tila 2001. Oulun kaupunki, Ympäristövirasto, julkaisu 4/2002.

Riihimäen kaupungin ympäristöraportti 2002. Riihimäki 2003.

Tampereen kaupunki. Kestävän kehityksen raportti. Tampere 2003.

Tietoisku 14/2003. Kestävä kehitys Espoossa 2003. Espoon kaupunki, Keskushallinnon palvelukeskus, Tieto- ja tutkimuspalvelut.

Toivonen, Tiina. Porin kaupungin ympäristötilinpäätös 2002. Porin kaupungin ympäristötoimisto.

Turun kaupunki. Ympäristöraportti ja -tilinpäätös 2002. Turku 2003.

Turun kaupunki. Ympäristöraportti ja -tilinpäätös 2003. Turku 2004.

Vantaan kestävän kehityksen indikaattorit. Vantaan kaupunki, Ympäristökeskus C12:2003.

Vantaan kestävän kehityksen indikaattorit. Vantaan kaupunki, Ympäristökeskus C17:2004.

Ympäristön tila Tampereella vuonna 2002. Ympäristövalvonnan julkaisuja 2/2003. Tampere 2003.

Indikaattorikokoelmat

European Common Indicators. Ambiente Italia Research Institute. Milano, Italy 2003.

Nordic Larger Cities Environment Indicators, Nordic Larger Cities Co-operation 2003
- a joint project between 7 Nordic cities, Göteborg, Kobenhaven, Oslo, Stockholm, Reykjavik, Malmö and Helsinki, August 2003.

Suomen ympäristö 404. Kestävyyden mitta. Suomen kestävän kehityksen indikaattorit 2000.
Ympäristöministeriön julkaisu. Helsinki 2000.

Suomen ympäristö 545. Elinympäristön seurannan kehittäminen. Työryhmän raportti. Ympäristöministeriön julkaisu. Vantaa 2002.

Zurich - Stadt mit Weitsicht, Nachhaltigkeitsbericht der Stadt Zurich, 21 Indikatoren zur Entwicklung 1985-2003, Zurich, April 2004.

Indikaattorikokoelmat Internet-sivuilla

Yleisiä

YM:n kestävän kehityksen teemasivut
www.ymparisto.fi > Kestävä kehitys

YM:n asukasbarometri 1998
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=49203&lan=FI>

YM:n elinympäristön seuranta (ELYSE)
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=65796&lan=FI>

YM:n yhdyskuntarakenteen seuranta (YKR)
www.ymparisto.fi > Maankäyttö ja rakent... > Elinympäristö ja yhd... > Yhdyskuntarakenteen seuranta

Ekologinen jalanjälki
http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;65;356;1987;22137

Kansainvälisiä indikaattoreita

Pohjoismaisten kaupunkien ympäristöindikaattorit
<http://www.miljoe.kk.dk/DOBDBA09-C9A4-49A3-979A-FFE8D8E3B9AB>

European Common Indicators
http://europa.eu.int/comm/environment/urban/pdf/eci_final_report.pdf

EU:n ympäristöindikaattorit
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l28127.htm>

Urban audit –indikaattorit
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/urban2/urban/audit/src/intro.html

OECD:n ympäristöindikaattorit
http://www.oecd.org/department/0%2C2688%2Cen_2649_34441_1_1_1_1_1%2C00.html

YK:n kestävän kehityksen indikaattorit
<http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/isd.htm>

Valtakunnallisia indikaattoreita

Kestävyyden kehityksen indikaattorit, mm. Suomen indikaattorit 2000 ja 2003
www.ymparisto.fi > Kestävä kehitys > Kestävän kehityksen ... > Kestävän kehityksen indikaattorit

Kestävän kehityksen kansallinen kokonaisarvio, Suomen ympäristö 623 (JULKAISU)
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=5138&lan=FI>

Jari Välimäki ja Ulla Oksanen; Suomen kestävän kehityksen indikaattorit
http://www.ykliitto.fi/maapyora/2_2002/vo.htm

Maakunnallisia indikaattoreita

Uudenmaan ympäristön tila
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=72122&lan=FI>

Hämeen ympäristöstrategia
<http://www.ymparisto.fi/print.asp?contentid=71685&clan=FI>

Etelä-Savon indikaattorit
www.ymparisto.fi > Etelä-Savo > Esittely > Etelä-Savon ympäristö... > Ekomaakunnan mitta

Länsi-Suomen ympäristöindikaattorit
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=48016&lan=fi>

Kunnallisia indikaattoreita

Helsingin indikaattorit (JULKAISU)
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tilastoja/kestavakehitys/yleisindikaattorit.pdf>

Hämeenlinnan kestävän kehityksen mittarit
<http://www.hameymos.fi/agenda/index.htm>

Ehdotus Längelmäveden seudun kestävän kehityksen seurantaindikaattoreiksi
<http://www.orivesi.fi/kestkeh/seuranta.htm>

Muut

Sustainability Reporting Guidelines. Global Reporting Initiative (GRI). 2002.

Yleisohje ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto. Kauppa- ja teollisuusministeriö 16.12.2003. Helsinki 2003.

TAMPEREEN KAUPUNGIN KESTÄVÄN KEHITYKSEN RAPORTIN VERTAILU GRI-OHJEISTOON V. 2003

Global Reporting Initiative	Sisältövertailu		
	SIVU	OTSIKKO RAPORTISSA	KOMMENTIT
1. VISIO JA STRATEGIA			
1.1 Kestävän kehityksen visio ja strategia		Kestävän kehityksen johtaminen Kaupunginjohtajan katsaus	
1.2 Toimitusjohtajan katsaus			
2. PROFIILI			
ORGANISAATIO			
2.1 Raportoivan organisaation nimi	5	Johdanto	
2.2 Tärkeimmät tuotteet ja palvelut			Ei sovellu
2.3 Operatiivinen rakenne	5	Johdanto	
2.4 Liiketoiminta-alueet			Ei sovellu
2.5 Toimintojen maantieteellinen sijainti			Ei sovellu
2.6 Yritysmuoto ja omistajat			Ei sovellu
2.7 Markkinat			Ei sovellu
2.8 Toiminnan laajuus			Ei sovellu
2.9 Sidosryhmät			Ei raportoitu
RAPORTIN SISÄLTÖ			
2.10 Yhteyshenkilöt		Takakansi	
2.11 Raportointiajanjakso	6	Aineisto ja rajaukset	
2.12 Edellisen raportin julkaisemisajankohta	3	Sisällön esittely	
2.13 Laskentakokonaisuus ja siihen liittyvät rajoitteet	6	Aineisto ja rajaukset	
2.14 Muutokset laskentakokonaisuudessa			Ei raportoitu
2.15 Yhdistelyperiaatteet	6	Aineisto ja rajaukset	
2.16 Muutokset aiemmin raportoiduissa tiedoissa			Ei raportoitu
RAPORTOINTIPERIAATTEET			
2.17 GRI:n soveltaminen		Aineisto ja rajaukset	
2.18 Kustannusten ja hyötyjen laskentaperiaatteet	25	Ympäristöasioiden tal. merkitys	
2.19 Laskentaperiaatteiden muutokset	25	Ympäristöasioiden tal. merkitys	
2.20 Sisäinen laadunvarmistus	6	Aineisto ja rajaukset	
2.21 Ulkoinen varmennus			Ei raportoitu
2.22 Lisätiedot		Takakansi	
3. HALLINTOKÄYTÄNNÖT JA JOHTAMISJÄRJESTELMÄ			
RAKENNE JA HALLINTOTAPA			
3.1 Hallintotapa	5	Kaupunkiorganisaation rakenne	
3.2 Hallituksen kokoonpano			Tampereen kaupungin tilinpäätös 2002
3.3 Hallituksen käyttämä erityisasiantuntemus			
3.4 Hallitustyöskentely			
3.5 Palkitseminen			Ei raportoitu
3.6 Kestävän kehityksen organisaatio	7	Kestävän kehityksen johtaminen	
3.7 Arvot ja missio			Ei raportoitu
3.8 Osakkeenomistajien osallistuminen			Ei sovellu
SIDOSRYHMÄVUOROVAIKUTUS			Ei raportoitu
3.9 Sidosryhmien tunnistaminen ja valinta			
3.11 Sidosryhmävuorovaikutuksessa syntynyt informaatio	34	Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet	
3.12 Sidosryhmävuorovaikutuksessa syntyneen informaation käyttö	34	Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet	

	SIVU	OTSIKKO RAPORTISSA	KOMMENTIT
POLITIIKAT JA JOHTAMISJÄRJESTELMÄT			
3.13 Varovaisuuden periaatteen soveltaminen	18	Hyvä ympäristö	
3.14 Vapaaehtoiset aloitteet ja sitoumukset	18	Hyvä ympäristö	Energiansäästö
3.15 Jäsenyydet			Hankinnat ja ympäristö
3.16 Toimittajaketjun hallinta ja tuotevastuu			Ei raportoitu
3.17 Välilliset vaikutukset			Ei raportoitu
3.18 Toiminnan muutoksia koskevat päätökset			Ei raportoitu
3.19 Ohjelmat ja menettelyt kestävän kehityksen edistämiseksi	7	Kestävän kehityksen johtaminen	
3.20 Sertifioitujen johtamisjärjestelmien kattavuus	7	Kestävän kehityksen johtaminen	
4. TUNNUSLUVUT			
TALOUDELLINEN VASTUU			
Asiakkaat			
EC1 Liikevaihto			Ei sovellu
EC2 Markkinoiden maantieteellinen jakauma			Ei sovellu
Toimittajat			
EC3 Hankittujen tavaroiden, materiaalin ja palveluiden ostot	20	Hankinnat ja ympäristö	
EC4 Sopimusehtojen mukaan maksetut hankinnat			Ei raportoitu
Työntekijät			
EC5 Maksetut palkat ja henkilöstökulut	9	Henkilöstökulut	
Pääoman tuottajat			
EC6 Maksetut korot ja osingot			Ei sovellu
EC7 Jakamattomat voittovarot			
Julkinen sektori			
EC8 Maksetut verot	25	Ympäristöasioiden taloudellinen merkitys	Ympäristöverot osittain
EC9 Saadut avustukset			Ei raportoitu
EC9 Tuki yleishyödyllisille yhteisöille	14	Avustukset järjestöille ja yhdistyksille	
YMPÄRISTÖVASTUU			
Materiaalit			
EN1 Materiaalien kulutus			Ei raportoitu
EN2 Kierrätetyn materiaalin kulutus			Ei raportoitu
Energia			
EN3 Välitön energian kulutus	17	Energiansäästötoiminta ja ilmastonsuojelutyö	
EN4 Väillinen energian kulutus			Ei raportoitu
Vesi			
EN5 Veden kulutus	17	Hyvä ympäristö	
Luonnon monimuotoisuus			
EN6 Omistetut ja hallinnoidut alueet			Ei raportoitu
EN7 Vaikutus luonnon monimuotoisuuteen	22	Kaupunkisuunnittelu	Kaupunkisuunnittelu-hankkeiden yhteydessä
Päästöt ilmaan ja vesistöihin, jätteet			
EN8 Kasvihuonekaasujen päästöt	17	Energiansäästö ja ilmastonsuojelutyö	CO ₂ -päästöt
EN9 Otsonikatoa aiheuttavien aineiden käyttö ja päästöt			Ei raportoitu
EN10 Päästöt ilmaan			Ei raportoitu
EN11 Jätteet	19	Jätehuolto	v. 2001
EN12 Päästöt vesistöihin			Ei raportoitu
EN13 Kemikaali-, öljy ja muut vuodot ympäristöön			Ei raportoitu
Tuotteet ja palvelut			
EN14 Tuotteiden ja palvelujen ympäristövaikutukset			Ei raportoitu
EN15 Tuotteiden kierrätettävyyden			Ei sovellu
Määräystenmukaisuus			
EN16 Määräystenmukaisuus			Ei raportoitu

SOSIAALINEN VASTUU			
Työntekijät ja työskentelyolosuhteet			
LA1 Työvoima	30	Henkilöstöpolitiikka	
LA2 Uudet työpaikat ja vaihtuvuus			Ei raportoitu
LA3 Järjestäytymisaste			
LA5 Työtapaturmien ja ammattisairauksien kirjaamiskäytäntö	30	Henkilöstöpolitiikka	
LA6 Työsuojelutoimikunnat			Ei raportoitu
LA7 Tapaturmat, poissaolot ja kuolemantapaukset	30	Henkilöstöpolitiikka	
LA8 HIV/AIDS- ohjelmat			Ei raportoitu
LA9 Koulutus	14	Henkilöstökulut	
LA10 Tasa-arvopolitiikka ja -ohjelma	30	Henkilöstöpolitiikka	
LA11 Ylin johto			Ei raportoitu
Ihmisoikeudet			Ei olennainen
HR1 Ihmisoikeuksien huomiointia koskevat periaatteet			sosiaalisen vastuun
HR2 Ihmisoikeuksien huomiointi investointi- ja hankintapäätöksissä			tunnusluku Tampereen kaupungille
HR3 Ihmisoikeuksien huomiointi toimittajaketjun hallinnassa			
HR4 Syrjinnän kieltä koskevat periaatteet			
HR5 Yhdistymisvapautta koskevat periaatteet			
HR6 Lapsityövoiman käytön estävän periaatteet			
HR7 Pakko ja rangaistustyövoiman käytön estävän periaatteet			
Yhteiskunta			
SO1 Paikallisyhteisövaikutuksia koskevat periaatteet			Ei raportoitu
SO2 Lahjontaa ja lahjusten vastaanottoa koskevat periaatteet			Ei raportoitu
SO3 Poliittista vaikuttamista ja lahjoituksia koskevat periaatteet			Ei raportoitu
Tuotevastuu			
PR1 Tuotteiden ja palveluiden käytön aikaiset terveys- ja turvallisuusvaikutukset			Ei raportoitu
PR2 Tuoteinformaatio ja merkinnät			Ei sovellu
PR3 Kuluttajien yksityisyyden suojan kunnioittamista koskevat periaatteet			Ei raportoitu

EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN INDIKAATTORIT**Vuosittain kerättävät tiedot****MAANKÄYTÖN JA KAUPUNKIRAKENTEEN KESTÄVYYS****Asemakaava-alueelle rakennettujen rakennusten ja asuntojen kerrosalaneliömäärä**

Asemakaava-alueelle rakennettujen rakennusten kerrosalaneliömäärä?	
Asemakaava-alueelle rakennettujen rakennusten kerrosalaneliömäärä suhteessa rakennettuun kerrosalaneliömäärään vuonna X?	
Asemakaava-alueelle rakennettujen asuntojen kerrosalaneliömäärä?	
Asemakaava-alueelle rakennettujen asuntojen kerrosalaneliömäärä suhteessa rakennettuun kerrosalaneliömäärään vuonna X?	
Asemakaava-alueen osuus koko maa-alasta vuonna X?	

Virkistys- ja suojelualueiden osuus asemakaava-alueella

Asemakaavoitetun alueen kokonaispinta-ala vuonna X?	
Asemakaavoitettujen virkistysalueiden pinta-ala vuonna X ¹ ?	
Asemakaavoitettujen suojelualueiden pinta-ala vuonna X ² ?	

Luonnonsuojelualueiden ja –varausten osuus maa-alasta / kokonaispinta-alasta

Kaupungin maa-alueiden kokonaispinta-ala vuonna X?	
Kaupungin vesi-alueiden kokonaispinta-ala vuonna X?	
Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen alueiden pinta-ala vuonna X?	
SL-varauksella esitettyjen alueiden pinta-ala vuonna X?	

Palveluiden saavutettavuus

Niiden kaupungin asukkaiden osuus, jotka asuivat vuonna X 300 m/700 m päässä seuraavista palveluista?	300 m	700 m
Viheralueet ³		
Julkinen terveydenhuolto ⁴		
Päiväkodit ⁵		

¹ V-alkuisella merkinnällä asemakaavoissa osoitetut alueet

² SL-merkinnällä asemakaavoissa osoitetut alueet

³ Viheralueisiin lasketaan julkiset puistot, puutarhat tai avoimet alueet, jotka on tarkoitettu ainoastaan jalankulkijoille tai pyöräilijöille (pinta-ala vähintään 0,5 ha), maksuttomat ulkoilmaurheilualueet sekä maksuttomat ja yleisölle avoimet yksityiset alueet (maatalousalueet ja yksityiset puistot). Huomioon ei oteta liikenteenjakajia, vihreitä liikennesaarekkeitä ja hautausmaita.

⁴ Terveydenhuoltopalveluihin lasketaan julkiset sairaalat, terveystilat, ensiapuasemat tai muut lääkintähuoltoa tarjoavat julkiset keskuksat. Julkisuus perustuu EU-ohjeeseen.

⁵ Julkiset päiväkodit. Huomioon ei oteta yksityisiä päiväkotia.

Julkinen liikenne: joukkoliikenteen pysäkit		
Koulut: peruskoulun luokat 1-6		
Päivittäistavarakaupat		
Jätehuolto: hyötyjätepisteet ⁶		
Kirjastot ja kirjastoauton pysäkit		

TOIMINNAN KUORMITUS JA EKOTEHOKKUUS

Yhdyskunnan veden kulutus

Kunnalliseen verkostoon pumpattu vesimäärä vuonna X?	
Vesijohtoverkoston piirissä asuvien asukkaiden määrä?	

Kaukolämpöön liittyneiden kiinteistöjen ja asukkaiden osuus kaikista asukkaista ja kiinteistöistä

Kaukolämpöverkkoon liittyneet asukkaat vuoden X lopussa?	
Kaukolämpöverkkoon liitettyjen kiinteistöjen tilavuus vuoden X lopussa?	
Kaukolämpöverkkon alueella sijaitsevien kiinteistöjen kokonaistilavuus vuonna X?	

Sähkön/lämmön/veden ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitilarakennuksissa rakennustyypeittäin⁷

Sähkön/lämmön/veden ominaiskulutus seuraavissa kaupungin omistamissa toimitilarakennustyypeissä vuonna X?			
	SÄHKÖ kWh/r-m ³	LÄMPÖ kWh/r-m ³	VESI l/r-m ³
Hoitoalan rakennukset ⁸ ?			
Kokoontumisrakennukset ⁹ ?			
Opetusrakennukset ¹⁰ ?			
Toimisto- ja hallintorakennukset?			
Kaikki rakennukset yhteensä?			

⁶ Alueelliset hyötyjätepisteet. Huomioon ei oteta kerrostalojen omia hyötyjätepisteitä.

⁷ Kuntaliiton normeeraamat eli vertailukelpoiset tiedot (tarkoittaa käytännössä edellisen vuoden tietoja)

⁸ Terveystoimintarakennukset, huoltolaitosrakennukset, päiväkodit ja muut

⁹ Teatteri- ja konserttirakennukset, kirjasto-, museo- ja näyttelyrakennukset, kerho- yms. rakennukset, jäähallit, uimahallit, muut

¹⁰ Peruskoulu- ja lukiorakennukset, ammatilliset opetusrakennukset

Yhdyskunnan ilmanlaatu

EU:n ulkoilman laadun raja-arvojen ylityskerrat vuonna X (vähennettynä sallituilla ylityksillä):

Rikkidioksidi	
Typen oksidit	
Hiukkaset	
Hiilimonoksidi CO	

Vuoden X päivien lukumäärä, joiden aikana ilman laatu oli keskustassa:

Hyvä	
Tyydyttävä	
Välttävä	
Huono	
Erittäin huono	

Yhdyskunnan jätevesikuormitus

Jätevedenpuhdistamoiden viemäriverkkoon liittyneiden asukkaiden määrä vuonna X?	
Jätevedenpuhdistamoiden kokonaisfosforipäästöjen määrä vuonna X?	
Jätevedenpuhdistamoiden kokonaistyyppipäästöjen määrä vuonna X?	
Jätevedenpuhdistamoiden BHK-kuormituksen määrä vuonna X?	

Jätteen käsittelypaikalle loppusijoitettavan yhdyskuntajätteen määrä

Jätehuoltoalueen asukasluku vuonna X?	
Jätteenkäsittelyalueille vuonna X loppusijoitettavaksi toimitetun sekajätteen (yhdyskuntajäte ja siihen rinnastettava kaupan ja teollisuuden jäte) kokonaismäärä?	

Hyödynnettyjen yhdyskuntajätteiden määrä

Jätehuoltoalueelta talteen saadun biojätteen määrä vuonna X?	
Jätehuoltoalueelta talteen saadun paperin määrä vuonna X?	
Jätehuoltoalueelta talteen saadun pahvin määrä vuonna X?	
Jätehuoltoalueelta talteen saadun keräyskartongin määrä vuonna X?	

LIKKUMISEN TEHO KUUS

Autoistuminen

Henkilöautojen määrä tuhatta asukasta kohden vuonna X?	
--	--

Joukkoliikenteen matkustajamäärä

Paikallisen joukkoliikenteen matkustajamäärä ¹¹ vuonna X?	
--	--

Kevyen liikenteen verkon pituus

Kevyen liikenteen verkon ¹² pituus vuonna X?	
---	--

YMPÄRISTÖVASTUULLINEN KULUTUS JA YMPÄRISTÖKASVATUS

Paperin kulutus kaupungin virastoissa ja laitoksissa

Kaupungin virastojen ja laitosten käyttöön keskitetystä hankintapaikasta ostetun A4-kopiopaperin määrä arkkeina vuonna X?	
---	--

Ympäristönäkökohdat huomioivat kaupungin hankinnat

Kaupungin tekemien keskitettyjen hankintapäätösten määrä miljoonina euroina vuonna X?	
Kaupungin tekemien ympäristökriteerit sisältävien ¹³ keskitettyjen hankintapäätösten määrä miljoonina euroina vuonna X?	

Vihreä lippu -koulut ja -päiväkodit

Vihreä lippu –koulujen lukumäärä vuoden X lopussa?	
Vihreä lippu –päiväkotien lukumäärä vuoden X lopussa?	

Kaupungin järjestämään ympäristökasvatukseen osallistuminen

Kaupungin järjestämiin ympäristökasvatukseen liittyviin tilaisuuksiin osallistuneiden lukumäärä vuonna X?	
---	--

¹¹ Matkustajien määrä tarkoittaa tehtyjen matkojen määrää. Liikennevälineen vaihtoa matkan aikana ei oteta huomioon.

¹² Lukuun lasketaan mukaan erilliset pyörä- ja kävelytiet, puistojen raitit sekä ajoradan viereiset yhdistetyt kävely- ja pyörätiet. Lukuun ei lasketa kantakaupungin katujen jalkakäytäviä eikä ulkoilureittejä.

¹³ Hankintapäätökset, joissa ympäristökriteerit ovat ehdottomana vaatimuksena esim. teknisissä erittelyissä tai joissa ympäristöasiat sisältyvät tarjouksen pisteytykseen

LOMAKEMALLI YMPÄRISTÖTALOUDELLISTEN TUNNUSLUKUJEN KOKOAMISEEN

Hallintokunnan nimi: _____

Taulukkoluetelo:

Hallintokunnan ympäristötaloudelliset tiedot

- OSA 1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu
- OSA 2. Vesiensuojelu ja jätevesimaksut
- OSA 3. Jätehuolto
- OSA 4. Maaperän ja pohjaveden suojelu
- OSA 5. Melun ja värinän torjunta
- OSA 6. Luonnonsuojelu ja maisemansuojelu
- OSA 7. Muut ympäristönsuojelutoimenpiteet
(ympäristöhallinto, ympäristökoulutus ja -valistus, ympäristöjohtaminen, ekotehokkuutta parantava toiminta, yleisten alueiden puhtaanapito ja ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut)
- OSA 8. Ympäristöinvestoinnit ja ympäristövastuut

Vastuuhenkilö: _____

Vastaaja(t): _____

Puhelin: _____

Yleisohjeita tietojen keruuta varten:

Kulut kohdennetaan lomakkeella ympäristönsuojelun osa-alueille (ulkoilman- ja ilmastonsuojelu, vesiensuojelu ja jätevesimaksut jne.) toimintojen luonteen perusteella. Tietojen kokoamisessa voidaan käyttää apuna työryhmän kokoamaa luetteloa ympäristötuloista, -menoista ja -investoinneista (erillinen word-tiedosto). Ympäristöerät ilmoitetaan bruttomääräisinä ilman arvonlisäveroa ja erikseen sisäiset erät, jotta ne voidaan eliminoida lopullisesta laskelmasta.

Taloudellisen tiedon perusteissa tulee ilmoittaa toteutumatilii, poimintatilii tai arvio ja sen perusta. Menojen yksilöinti voidaan tehdä kirjanpitojärjestelmässä tai järjestää muulla tavalla esim. kustannuslaskennan avulla. Kaikkien ympäristökustannusten lähtötiedot eivät ole toimintayksiköiden kirjanpidosta tai virallisista tilinpäätöstiedoista, vaan ne perustuvat osittain arvioihin esim. investoinnit, joilla on parannettu ympäristönsuojelun tasoa. Osa tiedoista, kuten ympäristöperusteiset verot ja maksut, lasketaan arvioidun kulutuksen sekä veron ja maksun perusteen mukaan.

HALLINTOKUNNAN YMPÄRISTÖKUSTANNUKSET OSA 2

Osassa 2 ilmoitetaan vesiensuojelun ja jätevesien käsittelyn tuotot ja kulut
(ympäristöhallinnon osalta kuitenkin osassa 7 - muut ympäristönsuojelutoimenpiteet)

	TUOTOT	KULUT	TALOUDELLISEN TIEDON PERUSTE
	1000 €	1000 €	Järjestelmä/tunniste (toteutumatili, poimintatilit) tai arvio ja sen peruste
TUOTOT			
Myyntituotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Maksutuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Tuet ja avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintatuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Satunnaiset tuotot			
Tuotot yhteensä			
KULUT			
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			
sisäiset			
ulkoiset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
sisäiset			
ulkoiset			
Avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintakulut			
sisäiset			
ulkoiset			
Poistot ja arvonalennukset			
Satunnaiset kulut			
Kulut yhteensä			

3. Jätehuolto

Osassa 3 ilmoitetaan jätehuollon tuotot ja kulut. Huom! Jätteiden synnyn ehkäisyn kustannukset ilmoitetaan osassa 7 - muut ympäristönsuojelutoimenpiteet.

	TUOTOT	KULUT	TALOUDELLISEN TIEDON PERUSTE
	1000 €	1000 €	Järjestelmä/tunniste (toteutumatili, poimintatilit) tai arvio ja sen peruste
TUOTOT			
Myyntituotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Maksutuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Tuet ja avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintatuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Satunnaiset tuotot			
Tuotot yhteensä			
KULUT			
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			
sisäiset			
ulkoiset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
sisäiset			
ulkoiset			
Avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintakulut			
sisäiset			
ulkoiset			
Poistot ja arvonalennukset			
Satunnaiset kulut			
Kulut yhteensä			
Kulut voidaan esittää myös jätelajeittain seuraavasti:			
Jätteenkäsittelymaksut			
sekajäte			
biojäte			
energiajäte			
ongelmajäte			
muut jätteet			
astiavuokrat ja tyhjennysmaksut			
konttoripaperi			
muu keräyspaperi			
pahvi			

HALLINTOKUNNAN YMPÄRISTÖKUSTANNUKSET OSA 4

Osassa 4 ilmoitetaan maaperänsuojelun ja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ympäristötuotot ja -kulut (ympäristöhallinnon osalta kuitenkin osassa 7 - muut ympäristönsuojelutoimenpiteet)

	TUOTOT	KULUT	
	1000 €	1000 €	
TALOUDELLISEN TIEDON PERUSTE			
Järjestelmä/tunniste (toteutumatili, poimintatilit) tai arvio ja sen peruste			
<hr/>			
TUOTOT			
Myyntituotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Maksutuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Tuet ja avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintatuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Satunnaiset tuotot			
Tuotot yhteensä			
<hr/>			
KULUT			
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			
sisäiset			
ulkoiset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
sisäiset			
ulkoiset			
Avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintakulut			
sisäiset			
ulkoiset			
Poistot ja arvonalennukset			
Satunnaiset kulut			
Kulut yhteensä			

HALLINTOKUNNAN YMPÄRISTÖKUSTANNUKSET OSA 5

Osassa 5 ilmoitetaan melun ja tärinän torjunnan ympäristötuotot ja -kulut (ympäristöhallinnon osalta kuitenkin osassa 7 - muut ympäristönsuojelutoimenpiteet)

	TUOTOT	KULUT	TALOUDELLISEN TIEDON PERUSTE
	1000 €	1000 €	Järjestelmä/tunniste (toteutumatili, poimintatilit) tai arvio ja sen peruste
TUOTOT			
Myyntituotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Maksutuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Tuet ja avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintatuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Satunnaiset tuotot			
Tuotot yhteensä			
KULUT			
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			
sisäiset			
ulkoiset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
sisäiset			
ulkoiset			
Avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintakulut			
sisäiset			
ulkoiset			
Poistot ja arvonalennukset			
Satunnaiset kulut			
Kulut yhteensä			

HALLINTOKUNNAN YMPÄRISTÖKUSTANNUKSET OSA 6

Osassa 6 ilmoitetaan luonnonsuojelun ja maisemansuojelun tuotot ja kulut.
(ympäristöhallinnon osalta kuitenkin osassa 7 - muut ympäristönsuojelutoimenpiteet)

	TUOTOT	KULUT	
	1000 €	1000 €	TALOUDELLISEN TIEDON PERUSTE
			Järjestelmä/tunniste (toteutumatili, poimintatilit) tai arvio ja sen peruste
TUOTOT			
Myyntituotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Maksutuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Tuet ja avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintatuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Satunnaiset tuotot			
Tuotot yhteensä			
KULUT			
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			
sisäiset			
ulkoiset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
sisäiset			
ulkoiset			
Avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintakulut			
sisäiset			
ulkoiset			
Poistot ja arvonalennukset			
Satunnaiset kulut			
Kulut yhteensä			

HALLINTOKUNNAN YMPÄRISTÖKUSTANNUKSET OSA 7

Osassa 7 ilmoitetaan ympäristöhallinnon, ympäristökoulutuksen, -kasvatuksen ja -neuvonnan, ekotehokkuutta parantavan toiminnan, ympäristöjohtamisen ja yleisten alueiden puhtaanapidon ympäristötuotot ja kulut sekä ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut.

	TUOTOT	KULUT	TALOUDELLISEN TIEDON PERUSTE
	1000 €	1000 €	Järjestelmä/tunniste (toteutumatili, poimintatilit) tai arvio ja sen peruste
TUOTOT			
Myyntituotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Maksutuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Tuet ja avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintatuotot			
sisäiset			
ulkoiset			
Satunnaiset tuotot			
Tuotot yhteensä			
KULUT			
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			
sisäiset			
ulkoiset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
sisäiset			
ulkoiset			
Avustukset			
sisäiset			
ulkoiset			
Muut toimintakulut			
sisäiset			
ulkoiset			
Poistot ja arvonalennukset			
Satunnaiset kulut			
Kulut yhteensä			

HALLINTOKUNNAN YMPÄRISTÖKUSTANNUKSET OSA 8

Osassa 8 ilmoitetaan ympäristöinvestoinnit jaoteltuina samoihin luokkiin kuin ympäristökustannukset ja -tuotot alla olevan mukaisesti. Ympäristöinvestointi on **ensisijaisesti** ympäristönsuojelun edistämiseksi tehty investointi kokonaisuudessaan (100 %) **tai ympäristöosuus** investoinnista, jonka yksi tarkoitus on ympäristönsuojelullinen. Laskentaesimerkki: (Palvelu)tuotannossa tarpeellinen, perinteistä tekniikkaa oleva laite maksaisi 12 000 euroa. Päästöjen vähentämiseksi on kuitenkin jouduttu hankkimaan 15000 euroa maksava laite. Ympäristöinvestoinniksi ilmoitetaan 3000 euroa ja ympäristöosuudeksi 20 %. Ilmoita %-luku kohdassa arvio tai sen peruste.

Ympäristövastuu on ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite esim. tonttimaiden puhdistusvelvoite. Vastuu on kirjattu joko **pakolliseksi varaukseksi** (vastuu todennäköinen tai varma, esim. viranomais määräys maaperän puhdistamisesta tai sopimus kanssavastuullisen kanssa, ja kustannukset kohtuudella arvioitavissa) **tai siirtovelaksi** (toimenpiteet suoritettu tai euromäärään rajoittuva vastuu, kustannukset varmuudella tiedossa). Jos vastuun toteutumista on pidettävä mahdollisena mutta epävarmana on kyseessä ehdollinen ympäristövelka, joka näkyy tilinpäätöksen liitetiedoissa, mutta ei ilmoiteta tässä kyselyssä.

TIEDON PERUSTE

	Investointi 1000 €	Vastuu 1 000 €	Järjestelmä/tunniste (toteutumattil, paimintatilit) tai arvio ja sen peruste
INV 1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 3. Jätehuolto	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 4. Jätehuollon investoinnit	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 5. Maaperänsuojelu ja pohjaveden suojelu	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 6. Melun ja tärinän torjunta	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 7. Luonnonsuojelu ja maisemansuojelu	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
INV 8. Muut ympäristönsuojelu- toimenpiteet			
Ekotehokkuutta parantava toiminta	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Yleisten alueiden puhtaanapito	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Muut ympäristöinvestoinnit	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Ympäristöinvestoinnit yhteensä	<input type="text"/>		Pienhankintaraja <input type="text"/>
Ympäristövastuut yhteensä		<input type="text"/>	

ESIMERKKEJÄ KAUPUNKIORGANISAATION YMPÄRISTÖTULOISTA, -MENOISTA JA –INVESTOINNEISTA

1 YMPÄRISTÖTULOT JA –MENOT

1.1 ULKOILMAN- JA ILMASTONSUOJELU

- Hiekoitushiekan poisto
- Katupölyn sidonta
- Päästöjä vähentävien laitteiden ja suodattimien hankinta ja ylläpito (esim. katalysaattorit, rikinpoistolaitokset ja hiukkaspäästöjä vähentävät laitteet jne.)
- Ilmapäästöjä koskevat mittaukset, seuranta, tutkimuslaboratoriot yms. (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Ympäristömerkityn sähkön myynti (lisätulo ja tuotantotuki)
- Vihreiden sertifikaattien kauppa
- Päästökauppa

1.2 VESIENSUOJELU JA JÄTEVESIEN KÄSITTELY

- Jätevesien puhdistus
- Viemäriverkoston käyttö- ja kunnossapito
- Loka-autoasema
- Öljyn- ja rasvanerotuskaivot
- Vesistöjä koskevat mittaukset, seuranta, tutkimuslaboratoriot yms. (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Vesiensuojelua ja jätevesien käsittelyä koskevat tutkimukset ja selvitykset (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Ulkopuolisilta laboratorioilta ostetut vesiensuojelupalvelut (esim. uimarantojen vesinäytteiden ja lumenkaatopaikkojen vesien analysointipalvelut)
- Valumien ja vuotojen keräily
- Vesistöjen kunnostus ja puhdistaminen
- Vesialueiden öljyntorjunta
- Vesien suojelun korvaaminen (esim. Öljynsuojarahaston korvaukset)
- Vesiensuojeluyhdistysten tukeminen

1.3 JÄTEHUOLTO

- Jätteiden käsittely ja sijoitus (kaatopaikka, poltto ja muu käsittely, jos kunnalla omaa jätehuolto-toimintaa)
- Jätteiden keräily ja kuljetus (jos kunnalla omaa jätehuoltotoimintaa)
- Ongelmajätteiden varastointi ja käsittely (jos kunnalla omaa jätehuoltotoimintaa)
- Jäteastioiden vuokraus ja hankinta
- Kunnan toiminnassa syntyvien jätteiden keräily, kuljetus ja käsittely (jätelajeittain)
- Jätteiden käsittelyn sivutoiminnot (esim. kaatopaikkakaasun tuotanto ja myynti, polttolaitoksen kaukolämmön tuotanto ja myynti, kompostimullan tuotanto ja myynti, romumetallin myynti)
- Vanhojen kaatopaikkojen maisemointi
- Renkaiden kierrätys
- Satamien alusjätepalvelut
- Jätehuollon ympäristövaikutuksia koskevat mittaukset, seuranta, tutkimuslaboratoriot yms. (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Hyötykäyttö- ja kierrätyspalvelut (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Ostettuihin palveluihin liittyvät jätehuolto- ja palvelut (esim. rakennusten purkupalvelujen jätemaksun osuus)

1.4 MAAPERÄN JA POHJAVEDEN SUOJELU

- Pilaantuneiden maiden vastaanotto ja käsittely
- Pilaantuneen maaperän puhdistustyöt (esim. käsittelykenttien ylläpito, tutkimus ja suunnittelu)
- Valumien ja vuotojen keräily
- Maa-alueiden öljyntorjunta
- Maaperän suojelun korvaaminen (esim. Öljynsuojarahaston korvaukset)
- Maaperään ja pohjaveteen kohdistuvia päästöjä koskevat mittaukset, seuranta, tutkimuslaboratoriot yms. (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Maaperän ja pohjaveden pilaantumisen ennaltaehkäisy, esim. tutkimus ja suunnittelu

1.5 MELUN JA TÄRINÄN TORJUNTA

- Melua ja tärinää koskevat mittaukset, seuranta, tutkimuslaboratoriot yms. (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Meluselvitykset ja mittaukset (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Melusteiden suunnittelu (esim. kaavoituksessa)
- Tärinän aiheuttamien hättävaiikutusten ehkäisy

1.6 LUONNON SUOJELU JA MAISEMANSUOJELU

- Luonnonsuojelualueiden hoito (esim. pitkospuiden, viitoitusten ja lintutornien korjaaminen)
- Eliökantojen ja maisemien suojelu ja ennallistaminen (esim. perinnemaiseman ennallistaminen, eläintarhan uhanalaisten eläinten hoito)
- Luonnonsuojelua ja maisemansuojelua koskevat tutkimukset ja selvitykset (ei ympäristöhallinnon tekemät)
- Luonnonsuojelun tukeminen ja avustaminen (esim. EU:n tuki Natura-alueprojekteihin)

1.7 MUUT YMPÄRISTÖNSUOJELUTOIMENPITEET

(= Välilliset ympäristönsuojelutoimenpiteet)

a) Ympäristöhallinto

- Ympäristöhallinnon lakisääteinen viranomaistoiminta (esim. ympäristölupien myöntäminen, ympäristövalvonta ja -neuvonta, lukuun ottamatta ympäristökoulutusta ja -kasvatusta sekä ympäristöterveydenhuoltoa ja sen laboratoriopalveluita; Ympäristöterveydenhuollosta ja (elintarvike)laboratorion toiminnasta otetaan kuitenkin mukaan ympäristönsuojeluun kohdentuva toiminta, esim. roskaantumisen valvonta, jätevesianalyysit ja pilaantuneiden maiden analyysit)
- Päästöjä koskevat mittaukset, seuranta, tutkimuslaboratoriot yms.
- Ympäristövaikutusten arvioinnit

b) Ympäristökoulutus, -kasvatus ja -neuvonta

- Kuntalaisille suunnatut hankkeet ja projektit (esim. EU-hankkeet, koulujen ympäristöhankkeet, koulutushankkeet, agenda- ja energiatoimistot)
- Luontokoulut
- Opastus- ja ympäristötietokeskukset
- Ympäristöaiheisten kurssien ja tapahtumien järjestäminen (esim. autoton päivä, energiansäästöviikko)
- Ympäristöviestintä ja -markkinointi (esim. ympäristöoppaat, ympäristömerkityn sähkön mainostaminen)
- Eläintarhan sisäänpääsy ja opastus (uhanalaisten lajien osuus)

c) Ekotehokkuutta parantava toiminta

- Energiansäästötoimenpiteet kuten energiakatselmuksent ja -korjaukset, kulutusseuranta, hukka-lämmön talteenotto
- Prosessien tehostaminen materiaalinkäytön osalta, esim. vesien kierrätys, materiaalien kulutusseurannan laitteiden vuokraus, pesuaineiden säännöstely
- Vesijohto- ja kaukolämpöverkostojen vuotojen korjaukset
- Jätteen synnyn ehkäisy (esim. kierrätyskeskusten toiminta)
- Biokaasun tuotanto (esim. vesilaitoksen biokaasun tuotanto; kaatopaikkakaasun tuotanto kohtaan jätehuolto)
- Romumetallin myynti (jätehuoltoyksikön tulot kohtaan jätehuollon tulot)
- Resurssien säästöön tähtäävät tutkimukset ja selvitykset
- Ympäristönsuojelua edistävien tuotantopanosten hankinta (ympäristömenoksi lasketaan aiheutu-neet lisäkulut verrattuna tavanomaiseen tuotantopanokseen, esim. energiansäästölampujen han-kinta, rullapyyhkeiden hankinta kertakäyttöisten käsipyyhkeiden sijaan)

d) Ympäristöjohtaminen

- Ympäristöjohtamisen ja -järjestelmätöyön hankkeet
- Virastojen ympäristöasiantuntijoiden työpanos
- Virastojen ympäristöraportointi, ml. graafinen suunnittelu ja painatus
- Ympäristöindikaattoreiden laskeminen
- Ympäristöjohtamisen koulutushankkeet ja projektit (kunnan henkilökunnalle suunnatut)

e) Yleisten alueiden puhtaanapito

- Katujen pesu ja harjaus
- Alueiden puhtaanapito, kuten roskien keräily ulkoilualueilta ja yleinen roskaantumisen ehkäisy
- Lumenkaatopaikkojen siivous kesällä (lumen mukana tulleiden roskien keruu)
- Puhtaanpidon koneiden poltto- ja voiteluaineet

f) Ympäristöperusteiset menot ja veroluonteiset maksut

- Sähkövero (kaupungin hallinnassa olevien kiinteistöjen kokonaisenergiankulutuksesta laskettu laskennallinen sähköveron osuus)
- Polttoainevero (energian tuotannon ja ajoneuvojen kuluttaman polttoaineen laskennallinen poltto-ainevero)
- Öljyjäte- ja öljynsuojamaksu

2 YMPÄRISTÖINVESTOINNIT

2.1 ULKOILMAN- JA ILMASTONSUOJELU

- Päästöjen puhdistus- ja mittauslaitteistot ja suodattimet
- Ilmanlaadun mittausasemat
- Kylmälaitteiden uusiminen esim. freonien poistamiseksi

2.2 VESIENSUOJELU JA JÄTEVESIEN KÄSITTELY

- Jätevedenpuhdistuksen investoinnit (esim. rakennukset ja rakenteet, laitteistot, myös pienpuhdis-tamat ja pilssiveden talteenottojärjestelmät)
- Viemäriverkoston rakentaminen ja saneeraus
- Mittaus- ja tarkkailuasemat
- Vedenottoon liittyvät, vesiekosysteemiä suojelevat teko- ja säännöstelyaltaat

2.3 JÄTEHUOLTO

- Jätteiden käsittelylaitokset (jos kaupungin omaa toimintaa)
- Jätteiden välivarastointi (esim. jätehuoltojärjestelmät ja jätekatokset, joiden arvo ylittää pienhan-kintarajan)
- Jätteiden käsittelystä aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisy (esim. kaatopaikkavesien hallintajär-jestelmä)

2.4 MAAPERÄN JA POHJAVEDEN SUOJELU

- Vaarallisten aineiden varastoinnin ja kuljetusjärjestelmän vahvistamisen investoinnit
- Maanpintakerroksen eristäminen ml. ojat ja vallit sekä kuivatusjärjestelmät

2.5 MELUN JA TÄRINÄN TORJUNTA

- Meluesteet, -vallit ja -aidat
- Melun mittaus- ja valvontalaitteistot

2.6 LUONNONSUOJELU JA MAISEMANSUOJELU

- Luonnonsuojelualueiden rakenteiden hankinnat (esim. luontopolut ja lintutornit)
- Perustettavien luonnonsuojelualueiden maa-alueiden hankinnat
- Eläintarhatilojen rakentamishankkeet (uhanalaiset lajit)

2.7 MUUT YMPÄRISTÖNSUOJELUTOIMENPITEET

(= Välilliset ympäristönsuojelutoimenpiteet)

a) Ekotehokkuutta parantava toiminta

- Materiaali- ja energiatehokkuuden parantamiseen liittyvät investoinnit (esim. rakennusautomaatiopanostukset, lämmön talteenotto ja ikkunoiden vaihtaminen tiiviimpiin)
- Vesijohtoverkoston saneeraus
- Investoinnit jätteiden syntyyn ehkäisyyn (esim. uusiomateriaalien käyttö katurakentamisessa)

b) Yleisten alueiden puhtaanapito

- Alueiden puhtaanapidon laiteinvestoinnit, jotka liittyvät ensisijaisesti esim. roskien keräilyyn ulkoilualueilta ja yleiseen roskaantumisen ehkäisyyn

c) Muut

- Opastus- ja ympäristötietokeskusten toimitilat
- Ympäristöliiketoimintaan liittyvät osakepääomamerkinnot

LOMAKEMALLI HALLINTOKUNTIEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMIEN EDISTYMISEN SEURANTAAN

Yksikkö:	
Vastaaja:	
Vastauspäivämäärä:	

KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMA JA SEN YLLÄPITO

1. Kestävän kehityksen **ohjelman** päivitys?

Kyllä Ei

Päivitetty ohjelma valmis

--	--

Ohjelma tekeillä ja valmistuu

menessä

Päivitys aloitetaan

menessä

2. Onko kestävä kehitys osana hallintokuntanne/yksikkönne **pitkántähtäimen suunnittelua** (esim. strategia)?

Kyllä Ei

--	--

3. Miten kestävä kehitys on otettu huomioon hallintokuntanne/yksikkönne pitkántähtäimen suunnittelussa?

4. Onko kestävä kehitys osana yksikkönne **vuosittaista** tavoitteen asettelua (esim. talousarvio, toimintasuunnitelma) ?

Kyllä Ei

--	--

5. Talousarvioon asettamienne **kestävän kehityksen tavoitteiden toteutuminen**? Vastauksen voi antaa myös liittämällä mukaan toimintakertomukseen esittämäne kestävä kehityksen tavoitteiden toteutuminen.

Tavoitetaso	Seurantatapa	Toteutuma

Vastaus liitteenä

6. Missä yhteydessä tavoitteet ja toimenpiteet katselmoidaan, päivitetään ja hyväksytään?

Talousarvion laadinnan yhteydessä
 Käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä
 Avaintuloksista tai vastaavista sovittaessa
 Erillisenä lautakunta-asiana
 Johtoryhmässä
 Sisäisissä työpalaverissa
 Muussa yhteydessä, missä?

Vuosittain

Harvemmin

7. Mitä kestävä kehityksen edistäviä toimenpiteitä tai hankkeita hallintokunnassanne/yksikössänne on tehty vuonna xxxx? Toimittakaa vastauksen liitteenä mahdollisia esitteitä, tiedotteita, kuvia, lehtiartikkeleita tai muuta materiaalia.

HALLINTOKUNNAN/YKSIKÖN KESTÄVÄN KEHITYKSEN ASIOIDEN HALLINTA

8. Kuka on hallintokuntanne/yksikkönne kestävän kehityksen vastuhenkilö?

9. Onko yksikössänne käytössä laatu- tai ympäristöjärjestelmä ?

<i>Kyllä</i>	<i>Ei</i>	<i>Tekeillä</i>
☐	☐	☐

10. Missä työntekijöiden vastuut kestävän kehityksen toteuttamiselle on määritelty?

Kestävän kehityksen ohjelmassa
Laatu- tai ympäristöjärjestelmässä
Organisaatiokaaviossa
Toimenkuvissa
Työohjeissa
Henkilökohtaisina työmääräyksinä
Sisäisissä työpalaverissa
Muualla, missä? _____

☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

11. Onko hallintokunnassanne/yksikössänne kirjallista ohjeistusta ympäristövaikutuksia aiheuttaville toiminnolle?

Kyllä *Ei*

Jätehuolto
Energiankulutus
Hankinnat
Veden kulutus
Materiaalien kulutus
Muita, mitä? _____

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

12. Onko hallintokuntanne/yksikkönne perustehtävien menettelytapa- ja työohjeisiin sisällytetty kestävän kehityksen asioita?

Kyllä *Ei*

Jos on, mihin ja millaisia?

☐	☐
--------------------------	--------------------------

13. Kuuluuko kestävä kehitys työhön perehdyttämiseen?

Kyllä *Ei*

☐	☐
--------------------------	--------------------------

14. Miten ja milloin henkilöstölle on tiedotettu kestävän kehityksen asioista?

Koulutustilaisuuksissa
Työyhteisökokouksissa
Palaverissa
Ilmoitustauluilla
Sisäisillä tiedotteilla
Muuten, miten?

Vuonna xxxx

☐
☐
☐
☐
☐
☐

Aiemmin, milloin

15. Mitä aiheita tiedotuksessa / koulutuksessa käsiteltiin ja ketkä koulutukseen osallistuivat?

HALLINTOKUNNAN/YKSIKÖN SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS

16. Miten ja milloin keskeisistä kestävästä kehityksen asioista on tiedotettu sidosryhmille?

	Vuonna xxxx	Aiemmin, milloin
Raportein tai tiedottein	☐	_____
Tiedotusvälineiden kautta	☐	_____
Yhteistyö- tai tiedotustilaisuuksissa	☐	_____
Vuosiraportissa / -kertomuksessa	☐	_____
Muuten, miten?	☐	_____

17. Järjestämienne sidosryhmätilaisuuksien, -kampanjoiden ja vastaavien (tiedotus, koulutus, osallisuuden edistäminen) määrä ja sisältö v. xxxx?

OMA ARVIO KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMAN TOTEUTUMISESTA

	erittäin hyvin	hyvin	tydyttävästi	heikosti	hyvin heikosti
18. Tunnetanko kaupungin päivitetty kestävä kehityksen politiikka?	☐	☐	☐	☐	☐
19. Miten henkilöstönne on sisäistänyt kestävä kehityksen ohjelman sisällön ja tavoitteet?	☐	☐	☐	☐	☐
20. Miten luokittelisitte henkilöstönne ympäristötietoisuuden tason?	☐	☐	☐	☐	☐
21. Miten luokittelisitte henkilöstönne motivaation ja asenteet kestävä kehityksen ohjelman toteutukseen?	☐	☐	☐	☐	☐

22. Koetteko kestävä kehityksen edistämisestä olevan hyötyä hallintokunnallenne/yksiköllenne? *Kyllä Ei*

☐	☐
--------------------------	--------------------------

23. Toiveita tai kommentteja kestävä kehityksen edistämisestä?
